

fiets

Met de wind in de wielen

Picknickplezier
De lekkerste recepten
voor onderweg

**Allemaal
beestjes**
Zo bescherm
je jezelf tegen
teken, muggen
& andere insecten

**Nooit meer
zadelpijn**

**50 routes
door heel
Nederland**

Door de duinen,
in het bos en op de dijk

Van kust verrassend Noord-Holland Naar kust

Fietsen in misschien wel het meest authentieke stukje Nederland. Ontdek en beleef de natuur, de uitbundig bloeiende tulpen in het voorjaar en de rijke maritieme historie. Langs de drie kusten van Holland boven Amsterdam hebben we twee mooie ontdekkingsfietsochten geselecteerd. Ze leiden je van de Zoete naar de Zilte kust. Langs verborgen parels en verrassende afstapplaatsen. En voor onderweg: twee bijzondere overnachtingsplaatsen in het boerenland.

Dag 1 Overnachting 1 De Boereplaats, Waarland

Overnachten in een hooiberg, hoe romantisch wil je het hebben? Bij De Boereplaats in Waarland kan dat. Hier vind je rust, ruimte, romantiek. Vanuit de zitkamer kijk je door de tuindeuren uit op het boerenland. In de ochtend geniet je van een uitgebreid ontbijt op bed. Waarna je de fiets pakt richting Nieuwesluis voor fietsroute dag 1.

FIETSROUTE 1 Het oosten van het noorden

lengte 63,03 km
thema dorpen, natuur, zoete kust
duur 3:36 2:53

De route start bij fietsknooppunt 47 (Nieuwesluis). Je fietst richting Hippolytushoef, dat vroeger de bijnaam 'Klein Parijs' had vanwege vele café's. Hierna zet je koers naar Den Oever, bekend door de garnalenvangst en de ZeeVerse Vismarkt (iedere zaterdag). Langs de zoete kust (IJsselmeer) fiets je naar Medemblik, de oudste stad van West-Friesland. Beslist het afstappen waard!

Dag 2 Overnachting 2 't Bullekroffie, Oudesluis

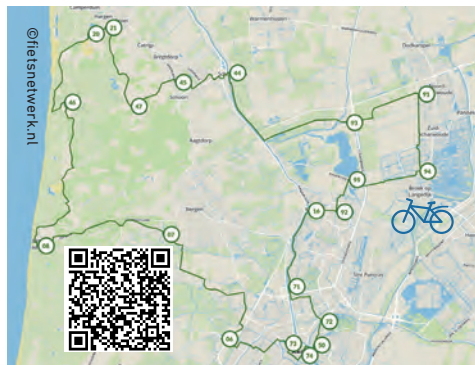
Je overnacht in het zwartbonte boerderijappartement met privé wellness en sauna. Het appartement met veel authentieke elementen ligt op de 1e verdieping en heeft een adembenemend mooi uitzicht. Het appartement heeft een eigen wellness badkamer, sauna en whirlpool bad. Na het ontbijt met heerlijke streekproducten fiets je naar Broek op Langedijk, startpunt voor fietsroute dag 2.

FIETSROUTE 2 Langs land, zee en musea

lengte 51,25 km
thema cultureel, dorpen, zilte kust
duur 3:00 2:24

Broek op Langedijk (fietsknooppunt 94) is het vertrekpunt en staat vooral bekend om de teelt van witte kool. Hier vind je ook de Broekerveiling, tegenwoordig een veilingmuseum. Van hier op weg naar de zilte kust. Naar Bergen aan Zee. Strand, duinen, natuur, gezelligheid, het is hier allemaal. Op naar Alkmaar waar je in het Stedelijk Museum Alkmaar oude schilderkunst, speelgoed- en zilvercollecties kunt ontdekken. Meer Alkmaar: het Hollands Kaasmuseum, het Biermuseum, heel veel leuke winkels en nog meer leuke terrassen (voor als het weer kan en mag!)

Win

We geven 2 overnachtingen voor 2 weg.

Kans maken? Stuur een mail met je gegevens naar:

redactie@hollandbovenamsterdam.com
o.v.v. kust naar kust.

Nederland herontdekken

Nederland heeft een ontzettend gevarieerd landschap en ik denk dat ik niet de enige ben die dat tijdens de coronacrisis heeft (her)ontdekt en is gaan (her)waarderen. Van het parkje op de hoek tot de uitgestrekte bossen en heidevelden, de kracht van de zee en de verstillings van een rivier: op de fiets ontdek je de mooiste dingen en Nederland heeft het gewoon allemaal! In deze tweede editie van Fietsroutes brengen we al dit moois samen in maar liefst 53 landelijke fietsroutes door alle provincies van Nederland.

Fietsen in eigen land is een van de weinige dingen die we tijdens de coronacrisis kunnen blijven doen, weliswaar alleen of met je eigen huishouden. Dat de fiets in crisistijd populair wordt, is niet nieuw. Zo ging men bijvoorbeeld tijdens (en na) de Eerste Wereldoorlog veel meer fietsen omdat de grenzen gesloten

waren en iedereen in eigen land moest recreëren. Dit was ook het moment dat de fietspaddenstoel geboren werd: de ANWB zette in 1914 de eerste fietspaddenstoelen langs de weg. Het knooppuntensysteem kwam later over uit België, daarover meer op pagina 16 in dit blad.

Ik ga zelf dit fietsjaar aftrappen met de route in de Oisterwijkse bossen en vennen, een gebied waar het lijkt alsof de tijd even stil staat. Maar mijn favoriete gebied blijft wel het heideveld in de nazomer, als het in een paarse zee van bloeiende heide verandert.

Veel fietsplezier!

Maartje Groenen
redacteur fietsroutes

Inhoud

Geschiedenis fietsroutenetwerk	16
Tips tegen zadelpijn	26
Picknickrecepten voor onderweg	66
Bescherm jezelf tegen insecten	97
Colofon	131

Routekaartjes
om uit
te knippen
124

4 Fietsroutes

Friese
WIJlanden
en
De Alde Feanen
18

Routes

GRONINGEN

Langs de schansen en het Oldambtmeer	6
Groninger molenroute	8
De rust van de Groninger Waddenkust	10
Rondje Noordlaarderbos en Zuidlaardermeer	12
Plukbos Kardingene en het Bevrijdingsbos	14

FRIESLAND

De Friese WIJlanden en Nationaal Park De Alde Feanen	18
Rondje Tjeukemeer	20
Het Fochteloërveen	22
Vogelrijke route langs Friese IJsselmeerkust	24

DRENTHE

Het grootste natte heidegebied van West-Europa	28
Drentse Hunebeddenroute	30
Nationaal park Drents-Friese Wold	32
Het bijzondere Bargerveen in het Veenland	34
De kop van Drenthe	36

OVERIJSEL

De kop van Overijssel en de Beulakerwijde	38
Door het hart van Salland	40
Landgoed Twickel	42
De grens over bij het Zwarte Meer	44
Natuur langs de Overijsselse Vecht	46

FLEVOLAND

De voormalige Zuiderzee-eilanden	50
De bossen van Zeewolde	52
Door de oostelijke polders van Flevoland	54

GELDERLAND

Genieten van de Bommelerwaard	56
De heidevelden van Elspeet	58
In de voetsporen van koningin Wilhelmina	60
Door het schilderachtige landschap van Winterswijk	62
De fruitmand van Nederland	64

UTRECHT

Grensroute langs de Loosdrechtse en Vinkeveense Plassen	70
Koninklijke fietstocht bij Baarn	72
Bossen en landgoederen rond Amerongen	74
Eiland van Schalkwijk	76
Historie in de Vijfheerenlanden	78

NOORD-HOLLAND

Langs de kust van Texel	80
Een rondje om het Gooimeer	82
De weg van de Gouwezee	84
Het Zwanenwater en Abtskolk & De Putten	86

NOORD-BRABANT

Door de Oisterwijkse bossen en vennen	88
Land van Heusden	90
Door de Brabantse Bossen	92
Mill en omgeving	94

LIMBURG

De kasteeltuinen bij Arcen en langs De Maasduinen	98
De heuvels van Zuid-Limburg	100
Langs de Roer	102
Zuid-Limburgse kastelen en historie	104
De bijzondere natuur rond Weert	106

ZEELAND

De Betuwe van Zeeland	108
De Oosterscheldekering	110
Vestingen op de Belgische grens	112
Een rondje oostelijk Zeeuws-Vlaanderen	114

ZUID-HOLLAND

Prachtige natuur tussen Katwijk en Wassenaar	116
De Kop van Voorne	118
Zoetermeerse polders en molens	120
De duinen van Goeree-Overflakkee	122

Dicht tegen de Duitse grens in Groningen liggen twee kleine vestingen die een bezoekje meer dan waard zijn: Oudeschans en Nieuweschans. Om de route compleet te maken, fiets je daarna langs het Oldambtmeer.

LANGS DE schansen Oldambtmeer en het

Knooppunt 70: Oudeschans

Het vestingdorp Oudeschans is nog niet zo heel oud. In de zestiende eeuw werd in de Westervoldse Aa een zijl (sluis) aangelegd, waarna al snel de eerste woningen volgden. Nog voor het einde van die eeuw legde graaf Willem Lodewijk van Nassau-Dillenburg een vesting aan rond de zijl en de woningen. Door indijking van Spitland en verlegging van de rivierloop van de Westervoldse Aa verloor Oudeschans zijn strategische functie. De grachten en de

indeling van het dorp herinneren aan de vroegere functie van het dorp. Verder kun je hier de originele Garnizoenskerk en het Vestingmuseum bezichtigen.

Knooppunt 12: Oldambtmeer

Het Oldambtmeer in Groningen is een onderdeel van het woon- en recreatieproject Blauwestad, in de streek Oldambt. Het is een meer van ruim 800 hectare en daarmee is dit het op een na grootste meer van Groningen (het Lauwersmeer

staat op nummer 1). Langs het meer is 25 kilometer aan dijken aangelegd en dat maakt deze plek perfect voor een heerlijke fietstocht. Het meer ligt in een veengebied, geliefd bij veel verschillende volgelsoorten.

Knooppunt 26: Nieuweschans

Het vestingdorp Nieuweschans, ook wel bekend als Bad Nieuweschans, werd aangelegd in de zeventiende eeuw. In die tijd lag de schans aan de Dollard en verving daarmee – hoe kan het ook anders – Oudeschans. Na 1882 werden

vestingwerken gesloopt, maar vanaf de jaren zeventig zijn deze gereconstrueerd. Gebouwen als de Hoofdwacht, de Garnizoenskerk en de Oude Remise zijn bewaard gebleven. Na de opening van kuuroord Fontana is de naam veranderd in Bad Nieuweschans om te benadrukken dat in het dorp een kuuroord gevestigd is.

Startpunt: Molenweg 4, 9696 XN Oudeschans

KNOOPPUNTEN:

Langs de Duitse grens in Groningen liggen veel monumentale boerderijen en oude panden. Ook (oude) molens vullen het landschap. Op deze route nemen we je mee langs een aantal prachtige molens en fiets je door een heerlijk rustig natuurgebied.

Groninger MOLENROUTE

Route

41 km

Tussen knooppunt 63 en 28: Huis te Wedde

Huis te Wedde is bekend onder meerdere namen: Wedderbucht of de Wedderborg zijn de bekendste. De borg kent een heftige geschiedenis die begint in de veertiende eeuw en zijn hoogtepunt kent onder het strakke bewind van de Heren van Westerwolde. De bevolking van Westerwolde (de streek waar onder andere Wedde en Vriescheloo onder vallen) kwam in de vijftiende eeuw in opstand en de borg viel in handen van de Hertog van Gelre. Later viel het gebied in handen van de Staten-Generaal, om in 1690 bij Groningen te worden gevoegd. Ook heeft de borg een belangrijke rol gehad in de Tachtigjarige Oorlog. Kortom: een bezoekje waard. En dat kan, want vandaag de dag is de Wedderborg een museum.

Knooppunt 29: molens Wedderveer en Weddermarke

Op de route fiets je langs twee molens die dicht bij elkaar liggen: de stellingmolen Wedderveer en de grondzeiler Weddermarke. Wedderveer is een zaagmolen, gebouwd om bij de verwerking

KNOOPPUNTEN:

56 — 26 — 51 — 50 — 27

80 — 63 — 28 — 29 — 12

51 — 76 — 69 — 61 — 62

67 — 13 — 58 — 57 — 56

van het eikenbos naast de molen te helpen. De eerste eigenaar, Freunekes, heeft in 1937 de molen zelf ontworpen en gebouwd. Na een periode waarin de molen stillag, is hij nu weer volledig operationeel.

Weddermarke is gebouwd in 1898 en ligt wat verstopt tussen de bomen. De molen bemaalde het waterschap Weddermarke, grotendeels op vrijwillige basis.

Knooppunt 76: Veldkamp's Meuln

Deze molen werd in 1855 als oliemolen gebouwd, maar heeft ook dienst gedaan als pel-, zaag- en korenmolen. Na een geschiedenis van ongelukken (een stormschade, blikseminslag en brand), is de molen sinds 2003 weer maalvaardig. Wel zijn er in mei 2020 wat problemen geconstateerd en is het niet duidelijk of de molen de maalkracht nog aankan.

Knooppunt 58: Vriescheloo en Loosterveen

Tussen Vriescheloo en de Duitse grens ligt een heel klein natuurgebied (26 hectare), het Loosterveen.

Het ligt in een van de oudste veengebieden van Groningen en is oorspronkelijk een onderdeel van het Bourtangter Moor. Het natuurgebied is een feestje voor dieren: naast veen is er ook een bos en zijn er meerdere kleine akkers aangelegd. Je vindt hier veel verschillende soorten vogels en ook vlinders vinden de omgeving aantrekkelijk.

Knooppunt 57: molen De Korenbloem

De Korenbloem is een korenmolen uit 1895. Deze nog werkende molen ligt in Vriescheloo, aan het einde van de route. Hier kun je meel en andere streekproducten vinden, een kopje koffie drinken of gewoon even genieten van de mooie locatie. Leuk weetje: in 1568 werd er al gesproken van een molen in dit gebied, want dit deel van Groningen was erg in trek als het op molens aan kwam.

Startpunt: Scheidingsweg 20, 9566 PL Veelerveen

Route

55 km

DE RUST VAN de Groninger Waddenkust

Bij de Waddenkust denk je al snel aan Texel, of de Friese Waddenkust met Terschelling, Vlieland of een van de andere eilanden, maar ook Groningen heeft een prachtige Waddenkust, waar het heerlijk rustig is.

Tussen knooppunt 73 en 57: prachtige oude kerkjes

Je start deze route in Rodeschool en fietst via Uithuizermeeden in westelijke richting naar Uithuizen en Warffum. Voor fans van pittoreske dorpjes en mooie gebouwen is dit goed nieuws, want in deze dorpjes kun je een aantal zeer mooie en oude kerken bezichtigen. Zoals de Jacobikerk in Uithuizen, gebouwd in de dertiende eeuw, en de Sebastiaankerk in Warffum uit de elfde of twaalfde eeuw.

Knooppunt 68: Groninger Waddengebied

Voor een mooi zicht op de zee en de weidse omgeving, ben je hier op de juiste plek. Vanaf Noordpolderzijl (knooppunt 61) tot iets voor knooppunt 69 fiets je over de zeedijk en heb je prachtig uitzicht op het Groninger Wadden-

gebied. Het landschap bestaat uit een terpen- en een wierdengebied en staat op de UNESCO Werelderfgoedlijst. De kwelders en wadden van dit gebied laten zien hoe de natuur zich aanpast aan de verschillende omstandigheden, op een plek waar zout- en zoetwater elkaar treffen.

Ook kun je op de route genieten van het wierdenlandschap. Wierden zijn aangelegde verhogingen die mensen hebben aangelegd om zich te beschermen tegen het water. Dit deed men al sinds 500 v. Chr. Het wierdenlandschap is kenmerkend voor dit deel van Groningen en geeft goed weer hoe het landschap zich gevormd heeft.

Knooppunt 43: De Eemshaven

De Eemshaven is de grootste haven van Noord-Nederland en een belangrijke overslaghaven. De haven bestaat uit vier bassins, vernoemd naar een deel van onze koninklijke familie (Wilhelminahaven, Julianahaven, Emmahaven, Beatrixhaven). De haven is in 1973 geopend door koningin Juliana, nadat de eerste fase van de ontwikkeling was afgerond. Vandaag de dag zijn vooral veel bedrijven gevestigd in dit gebied.

Startpunt: Hooilandseweg 20, 9983 PE Roodeschool

KNOOPPUNTEN:

16	73	74	65	64
45	76	57	60	61
68	69	43	46	18
71	72	16		

RONDJE Noordlaarderbos en Zuidlaardermeer

Tussen knooppunt 63 en 54: over de grens

Het startpunt van deze route ligt officieel in Drenthe, maar de route loopt voor het grootste deel door Groningen. Het is een beetje gek om tussen twee knooppunten de grens over te fietsen, maar het maakt het wel duidelijk dat de natuur zich niet aan onze grenzen houdt.

Knooppunt 55: Zuidlaardermeer

Het Zuidlaardermeer is een meer omgeven door rietland. Het gebied is een thuis voor een groot aantal dieren: zowel de bever als de kemphaan

en de grutto verblijven hier graag. Het Zuidlaardermeer ligt op de grens van Groningen en Drenthe en biedt daarom een wat apart landschap. Groningen staat bekend om de weidse ruimte en polders, terwijl Drenthe juist meer bos en heide heeft. Het verschil is dus al zichtbaar aan de oevers van het meer.

Tussen knooppunt 54 en 57: Noordlaarderbos

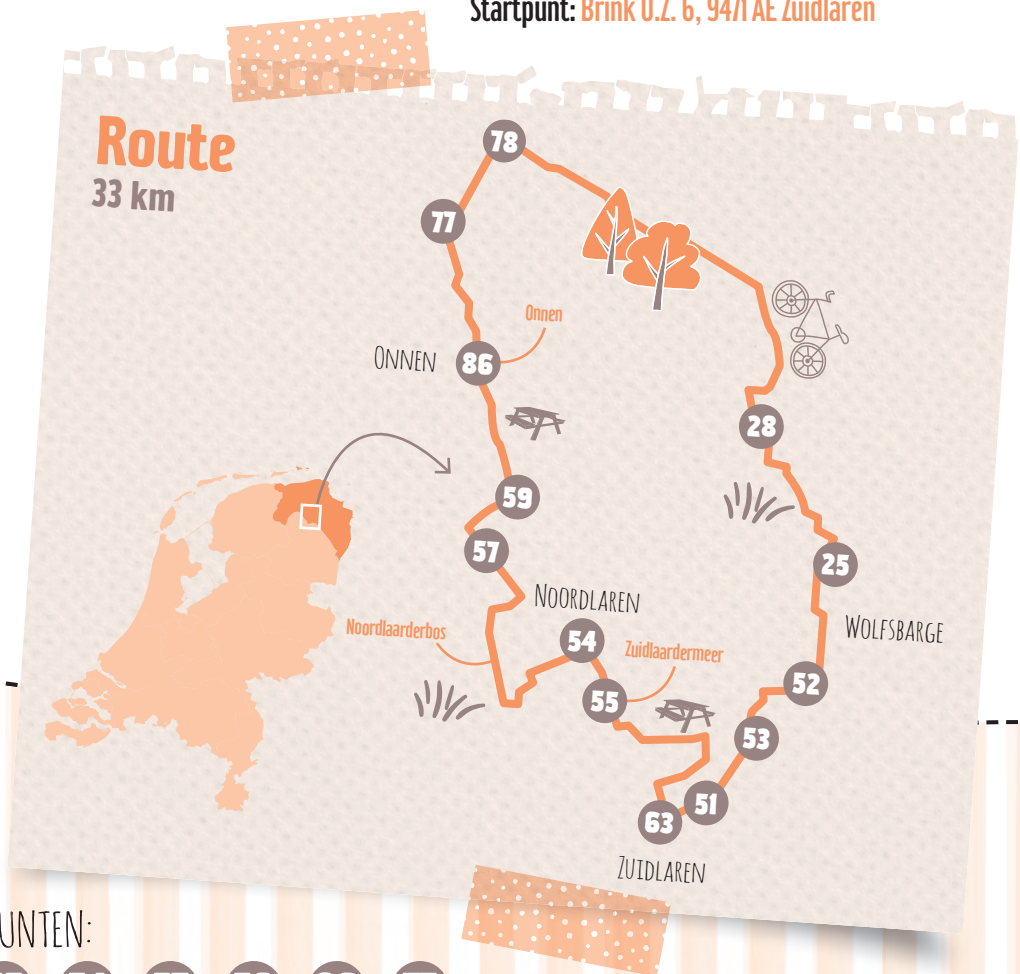
Dit deel van Groningen bestond in de middeleeuwen vooral uit heidevelden en zandruggen. Het Noordlaarderbos werd pas rond 1880

aangelegd als productiebos. In een productiebos, bedoeld voor de productie van hout, vind je verschillende soorten bomen. Het Noordlaarderbos is door die bomen haast een beetje sprookjesachtig. Maar je vindt hier ook een duistere kant: in het bos ligt een aantal grafheuvels van zeker 2500 jaar oud. In de loop der tijd zijn een groot deel van deze grafheuvels verdwenen door erosie en andere natuurlijke verschijnselen. Natuurmonumenten heeft er in de afgelopen jaren vijf hersteld.

Knooppunt 86: Onnen

Onnen is een esdorp, een dorp in de buurt van een hooggelegen zandgrond als overgang van droge naar natte grond. Deze zandgronden werden in de middeleeuwen aangelegd. Eigenaardig is in dit geval dat de Onner es een flink stuk buiten het dorp ligt, meestal ligt een es naast of tegen de rand van een dorp aan. In Onnen kun je de poldermolen De Biks (of Onner Biks) bezichtigen. Deze molen is in 1857 gebouwd met als doel de Onnerpolder te bemalen. Inmiddels is de molen gemoderniseerd en kun je (op afspraak) langs bij de molenaar.

Startpunt: Brink O.Z. 6, 9471 AE Zuidlaren

KNOOPPUNTEN:

De stad Groningen kent veel groen:
van natuurparken aan de rand van de
stad tot een landschapspark op de plek
van de oude stadsmuur.

PLUKBOS KARDINGE

en het Bevrijdingsbos

Tussen knooppunt 3 en 93: natuurgebied Kardinge & het Plukbos

Aan de noordoostkant van de stad ligt natuurgebied Kardinge. Weiland en graslanden, bossen en waterpartijen wisselen elkaar hier af. Je vindt er dan ook diverse bijzondere plantensoorten, veel zang- en weidevogels en een behoorlijke reeënpopulatie. Een leuk deel van het gebied is het Plukbos, waar je in het najaar zelf bramen kunt plukken en walnoten en kastanjes kunt vinden.

Knooppunt 90: het Bevrijdingsbos

Het Bevrijdingsbos is een herdenkingsbos. De gemeente Groningen stelde in 1990 9 hectare grond beschikbaar voor het aanplanten van het bos, de eerste boom werd in 1992 geplant. Het bos staat symbool voor onze vrijheid en de bevrijding van Nederland na de Tweede Wereldoorlog. Voor het bos staat een groot esdoornblad, wat het symbool van Canada is. In het blad zitten 43 gaten, die staan voor de Canadezen die hun leven hebben gegeven voor de bevrijding van Groningen.

Knooppunt 95: het Noorderplantsoen

Het Noorderplantsoen is een park op de plek waar vroeger de stadsmuur van Groningen lag.

Toen de vesting Groningen ontmanteld werd, legde men hier een langgerekt park aan in Engelse landschapsstijl, met veel bloemen, meer dan vijftig soorten bomen en diverse kunstwerken.

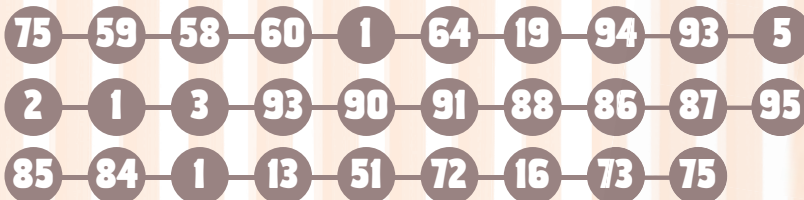
Knooppunt 84: Stadspark

Aan de zuidwestkant van de stad ligt het Stads-

park. Net als het Noorderplantsoen is het ingericht volgens de Engelse landschapsstijl. Verder vind je hier een kinderboerderij, een drafbaan - waar nog steeds paardenraces worden gehouden - en een arboretum.

Startadres: Heereweg 39, 9831 PA Aduard

KNOOPPUNTEN:

De geschiedenis van het fietsroutenetwerk

Een mooie route fietsen aan de hand van knooppunten: veel mensen ontdekken Nederland (en België) op die manier. Die knooppunten zijn er niet altijd geweest. Hoe is het fietsroutenetwerk begonnen?

Aan de Belgische mijningenieur Hugo Bollen hebben we de eerste fietsroutes in het netwerk te danken. Hij bedacht het knooppuntenstelsel voor zowel de fiets- als de wandelroutes. Bollen was van 1971 tot 1990 werkzaam bij verschillende mijnen in België. Na de sluiting van de mijnen richtte Bollen zich op het dichterbij elkaar brengen van mens en natuur, iets waar hij al langer mee bezig was. Samen met zijn vrouw stippelde hij bijvoorbeeld al graag fiets- en wandelroutes uit aan de hand van stafkaarten (topografische kaarten).

In 1990 werd het Regionaal Landschap Kempen en Maasland opgericht en Bollen wist de juiste mensen ervan te overtuigen om daar een fietsroutenetwerk uit te tekenen. Dat werd een route van 350 kilometer langs de Zuidwillemsvaart, langs oude spoorwegbeddingen en over jaagpaden. De eerste knooppuntenborden waren blauw, omdat de Vlaamse overheid geen toestemming gaf voor groene borden. Het allereerste knooppunt, met nummer 1, kwam in Ellikom te staan. In 1995 was het hele netwerk klaar en werd het officieel geopend.

Bollen vertelde eens dat het ontstaan van het netwerk met twee belangrijke dingen te maken had. Aan de ene kant het belang voor de natuur en aan de andere kant het feit dat het zo onhandig is om met een kaart te fietsen en bij ieder kruispunt te moeten stoppen.

Knooppunten naar Nederland

In 1999 kwamen de knooppunten naar Nederland. De eerste provincie met een knooppuntennetwerk werd Limburg in 1999. Het laatste stukje van het netwerk is in Flevoland aangelegd in 2014. Het netwerk lijkt één groot netwerk, maar in werkelijkheid zijn het 40 verschillende netwerken (van verschillende eigenaren).

Soms ben je lekker onderweg, en dan klopt de route ineens niet meer. Er mist een bordje of het knooppunt staat niet (meer) op de kaart. Dat is natuurlijk heel vervelend, maar waar ligt het eigenlijk aan? Veranderende knooppunten hebben te maken met veranderingen en aanpassingen aan het netwerk. Er ontstaan regelmatig nieuwe fietspaden, bruggen, wegen of hele woonwijken waar weer nieuwe routes door kunnen lopen. Hierdoor zijn bestaande fietsroutes ineens niet meer geschikt, ontbreken er ineens bordjes of verdwijnen hele delen van een route van de kaart. Een recreatieschap of een routebureau (de eigenaren van de netwerken) kijkt naar de relevantie van een netwerk en werkt het netwerk vaak in één keer bij.

Mis je bordjes? Meld dat dan via melpuntroutes.nl

Deze route neemt je mee door de Friese WIJlanden. Dit uitgestrekte natuurgebied behoort volgens velen tot de mooiste natuurgebieden van Nederland.

De Friese WIJlanden

en Nationaal Park De Alde Feanen

Knooppunt 58: Drachten

Tot een heel eind in de zeventiende eeuw bestond Drachten nog niet. Er waren wel twee boerenstreken op deze plek: de Noorderdracht en de Zuiderdracht. In 1641 kwam hier verandering in. Het hoogveen in de omgeving werd afgegraven voor turfwinning en om dat te bewerkstelligen, werd er een (nieuwe) infrastructuur aangelegd. De twee nederzettingen groeiden naar elkaar toe en de vroege industrie kwam naar 'De Drachten'. Van kalkbranderijen tot leerlooierijen: allerlei industrie kwam naar de streek. In 1830 werd het officieel Drachten.

Knooppunt 16: Nationaal Park De Alde Feanen

Het centrale gebied van de Friese WIJlanden is Nationaal Park De Alde Feanen. Hier komen veel verschillende landschappen samen. Zo vind je er onder andere grote meren, kleine slootjes, (veenmos)rietlanden, blauwgraslanden, dotterbloemgraslanden en moerasbossen. De afwisselende landschappen zorgen ervoor dat er zeer veel verschillende planten en bomen voorkomen en dat het een aantrekkelijk broedgebied is voor meer dan honderd soorten vogels. Zo is er bijvoorbeeld een buitenstation voor ooievaars. Naast natuur is ook de invloed van de mens in

Route

53 km

het gebied goed te zien. Er staan verschillende unieke historische molens en met helder weer is de Achmeatoren in Leeuwarden goed te zien.

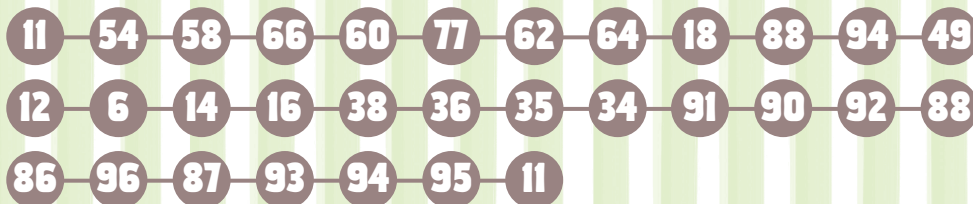
Knooppunt 94: De Leien

De Leien is een meer, gelegen tussen Oostermeer en Opeinde. Het is een ondiep meer, ontstaan door veenafgraving in het gebied. Rond het meer ligt een gebied dat in de volksmond 'bûtlan' (boezemland) genoemd wordt. 's Winters stond

dit gebied vaak onder water en dat trok een groot aantal weidevogels aan. Bij de Tilke staat daarom een vogelkijkpunt en daar ligt ook het Kroespaed. Dit is een laarzenpad dwars door het moeras en het rietland. Tijdens de vogeltrekperiode zie je hier het paapje, de bruine kiekendief en de grutto.

Startpunt: Hegewei 15, 9218 VA Opeinde

KNOOPPUNTEN:

Een rondje langs het prachtige Tjeukemeer, een meer met een mysterieuze ontstaansgeschiedenis. Op de route kom je langs typisch Friese dorpjes en bijzondere stukken natuur.

Rondje TJEUKEMEER

Knooppunt 54: Sint Nicolaasga en de Sint Nicolaaskerk

Als je naar Sint Nicolaasga fietst, is het eerste wat je ziet de grote Sint Nicolaaskerk. Deze kerk is in 1887 gebouwd. Het interieur van de kerk bestaat voornamelijk uit gebrandschilderde ramen van de Friese schilder Jacob Ydema. Bij de kerk ligt ook een Mariagrot. De grot is een replica van de grot in Lourdes, gebouwd door Huite Huitema die na een pelgrimage naar Lourdes van zijn handicap was genezen.

Knooppunt 75: Easterskar

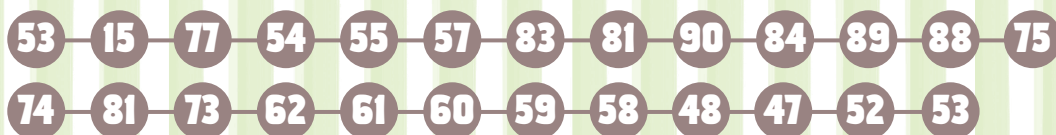
Het Easterskar is een moerasgebied in de buurt van Heerenveen. Net als veel natuurgebieden in Friesland is ook dit gebied ontstaan door turfwinning. Door het baggeren ontstonden er in het Easterskar lange stroken water. Deze worden petgaten genoemd. Petgaten groeien uiteindelijk weer vol met planten, soms zeldzame soorten. Easterskar is daarnaast ook een thuis voor de otter, die hier steeds vaker te vinden is.

Knooppunt 62: Tjeukemeer (Tsjûkemar)

Het Tjeukemeer is onderdeel van de Friese Meren. Er gaan allerlei verhalen rond over het ontstaan van het meer. Zo zou het meer zijn naam hebben ontleend aan twee vrouwen: Tsjûke (Sieuwke) en Marchje. Zij woonden op een boerderij op de plek waar nu het meer ligt. Door de droogte ontstond er een bosbrand en verloren de twee vrouwen elkaar uit het oog. Boven de vlammen probeerden ze elkaar te roepen: Tsjûke en March. Daar zou Tsjûkemar (Tjeukemeer) vandaan komen. Of dit ook daadwerkelijk zo is, is niet te zeggen. Dat de bosbranden de natte veengrond vrij spel hebben gegeven en dat het meer daardoor is ontstaan, lijkt in ieder geval wel te kloppen.

Startpunt: Strjitwei 5, 8522 MN Tjerkgaast

KNOOPPUNTEN:

Het Fochteloërveen

Op de grens van Friesland en Drenthe ligt het Fochteloërveen, een restant van het Drents-Friese hoogveengebied. Het is een van de weinige en best bewaarde hoogveengebieden van Nederland en een heerlijke plek om te fietsen.

Knooppunt 50: Oosterwolde

Op ongeveer vijf kilometer van Appelscha ligt Oosterwolde, het startpunt van deze fietsroute. Het dorp is een onderdeel van de Turfroute, een toeristische vaarroute door Zuidoost-Friesland. Deze route loopt ook door een stuk van Drenthe en de kop van Overijssel.

De eerste vermelding van Oosterwolde was al in 1325 en de naam zou verwijzen naar het feit dat het aan de oostelijke kant van een moeras-

bos ligt. In de Dorpskerk (1735) staat een van de klokkenstoelen van Friesland. Een klokkenstoel is een stellage met een of meerdere klokken, soms in een kerktoeren of aan de gevel van de kerk en anders als los bouwwerk op poten of in een 'huis' van bijvoorbeeld hout.

Knooppunt 62: het Fochteloërveen

Wat het Fochteloërveen extra bijzonder maakt, is het feit dat de vorming van hoogveen hier

KNOOPPUNTEN:

50 52 79 77 58 62 64 66 98 27 14
61 23 63 78 76 91 59 8 54 50

nog steeds doorgaat. Dit is mede dankzij Vereniging Natuurmonumenten, die begin twintigste eeuw delen van het gebied begon op te kopen. Sindsdien heeft het gebied een beschermde status gekregen. In het Fochteloërveen komen veel bijzondere planten- en diersoorten voor. Een goed voorbeeld zijn de verschillende veenmossen, waarvan het bruin veenmos het zeldzaamst is. Tot de bijzondere diersoorten behoren de Europese kraanvogel, de bosruiter en verschillende slangensoorten. Het veen heeft verschillende plassen, waaronder de Bruustinger Plas bij het kanaal de Lyklamavaart.

**Tussen knooppunt 63 en 78:
Veenhuizen en het Gevangenis­museum**

Op deze route ga je de grens over: van Friesland naar Drenthe. Je fietst door Veenhuizen, een dorp dat vroeger een veenontginningsdorp was. In 1823 liet de Maatschappij van Weldadigheid drie grote gestichten bouwen, voor bedelaars, landlopers en wezen. Het bood aanvankelijk de gelegenheid om gezinnen op te vangen die minder te besteden hadden. Later ging dit onder dwang en werden het 'gevangnissen'. In een van de gestichten is nu het Gevangenis­museum gevestigd, waar meer te zien en te horen is over de geschiedenis van deze gebouwen en Veenhuizen zelf.

Startpunt: Het Oost II, 8431 LE Oosterwolde

Bossen en polders aan de ene kant, water en weidse vergezichten aan de andere kant. En overal om je heen: vogels! Op deze route kom je ogen en oren tekort. Je fietst vlak langs de IJsselmeerkust en dwars door het glooiende landschap van het fraaie Friese Gaasterland.

Vogelrijke route langs Friese IJsselmeerkust

De route komt langs twee gebieden waar Vogelbescherming en It Fryske Gea hard aan het werk zijn voor de natuur: de baai van Tacozijl en De Mokkebank. Naast het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, worden deze gebieden ingericht als kraamkamers voor jonge vis. Goed voor de visstand én goed voor de visetende vogels. Geniet van de duikvluchten van de elegante visdieven en speur de lucht af naar vliegende visarenden. Verrekijker mee!

Knooppunt 17: Rijsterbos

Het Rijsterbos is een prachtig loofbos van zo'n 172 hectare met beuken en eiken en het is in de zeventiende eeuw aangelegd als hakhoutbos door de Amsterdamse regentenfamilie De Wildt. Zij bewoonden het door hen gebouwde Huize Rijs dat samen met de aangelegde tuin deel uitmaakt van het Rijsterbos. In het bos is een stenen overblijfsel, een zogenaamde steenkist, gevonden van de trechterbekercultuur: de makers van de hunebedden. Het aanwezige vrede-stempeltje werd oorspronkelijk in 1814 gebouwd als herinnering aan de periode van de Franse overheersing. In het najaar van 1944 hebben de

Duitsers het Rijsterbos gebruikt om ruim zeventig V2-raketten te lanceren richting Engeland en Antwerpen. Ook is het oude landgoed ingezet als tabaksplantage en voor de leerlooierij.

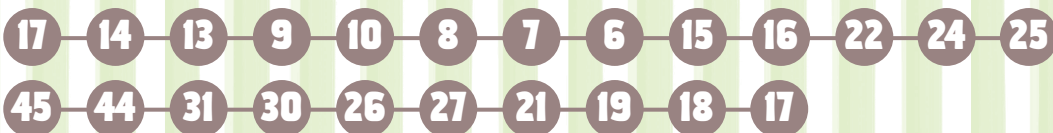
Knooppunt 6: vogelkijhut De Mokkebank

De Mokkebank is ontstaan na de afsluiting van de Zuiderzee. Vlakbij Laaxum kwam hierbij een zandplaat droog te liggen. De meeuwen 'mokken' hebben zich deze zandplaat toegeëigend en daar komt de naam Mokkebank vandaan. Het hele jaar rond zijn er vogels te zien bij de Mokkebank. Rietvogels, zwanen, lepelaars en aalscholvers, blauwborst en de kleine karekiet. Maar ook baardmannetjes en zelfs een zeearend zouden te zien kunnen zijn. Bij slecht weer is de kijkhut niet bereikbaar.

Knooppunt 22: Mar en Klif bezoekerscentrum

Bij het bezoekerscentrum Mar en Klif kom je meer te weten over de bijzondere geschiedenis van Zuidwest-Friesland, de veelzijdigheid van het landschap (die in Nederland nergens zo groot is als hier) en welke dieren er leven. Je maakt een reis door de ijstijd en ontdekt hoe het prachtige

KNOOPPUNTEN:

landschap is ontstaan. Er is een vaste tentoonstelling die zeer de moeite waard is.

Tussen knooppunt 25 en 45: Sondeler Leien

De Sondeler Leien is een eeuwenoud open meer dat waarschijnlijk dateert uit de veertiende eeuw. Het meer is ontstaan door een overstroming van de Zuiderzee. Rond het meer ligt een strook met riet en grasland, met een vogelkijkhut. Vanaf deze vogelkijkhut zijn in het voorjaar vele rietvogels en weidevogels te zien. Daarnaast zijn er in de wintermaanden diverse eendensoorten te bekijken. Het water in de Sondeler Leien is van grote waarde voor de vele vogelsoorten die hier neerstrijken.

Startadres: Leise Leane 1A, 8572 WH Rijs

'Mijn Vogelvinder'

www.mijnvogelvinder.nl is een handige vogelwegwijzer voor onderweg. Op je telefoon kun je zien welke vogels je zou kunnen verwachten in de omgeving waar je je bevindt. En waar je op zou kunnen letten om de vogels daadwerkelijk te zien.

Route 51 km

Dit is een speciale Landleven Fietst-route. Deel een foto op Instagram wanneer je deze route fietst, tag #Landleven hierin en maak kans op een mooi Landleven Fietst-pakket. www.landleven.nl/fietst

Zadelpijn kan je fietsplezier verpesten. Gooi niet meteen je zadel weg, want meestal is dat niet de (enige) oorzaak van zadelpijn.

6 tips

OM ZADELPIJN TE VOORKOMEN

1

Past de fiets bij je lijf?

Elke fiets moet afgesteld worden op jouw lichaam om comfortabel te kunnen fietsen en zadelpijn te voorkomen. Is je fiets te groot, dan staat het stuur te ver van je af en kun je naar voren schuiven op je zadel – au! Is je fiets te klein, dan staat je zadel te laag en trap je niet efficiënt.

2

Stel je zadel af

Kun je met gestrekt been je hiel op je pedaal zetten, dan is de zadelhoogte goed. Kun je al zittend met de voet op de grond staan, dan staat het zadel te laag. Moet je te ver voor op je zadel zitten, dan staat het te hoog.

3

Zo zit je goed

Zitten doe je op de brede achterkant van het zadel, met beide zitbotten erop. Zit je te ver naar voren, dan rust een gevoeliger deel van je bekken op het zadel. Zit liever iets voorovergebogen dan kaarsrecht. Zo is je lichaamsgewicht beter verdeeld over zadel en stuur.

Zit je scheef, dan rust maar één zitknobbel op het zadel. Op den duur ervaart je brein dat als recht. Vraag daarom aan iemand die achter je fietst of je wel recht zit. Scheef zitten kan komen door beenlengteverschil of een bekkenscheefstand. Het eerste los je op met een verhoging op je pedaal of onder je voet of met een steunzool. Een bekkenscheefstand heeft veel mogelijke oorzaken – raadpleeg daarvoor een (sport)arts.

4

Het juiste zadel

Is je zadel te smal, dan pas je er niet met beide zitbotten op. Is het te breed, dan schuif je naar voren. Vrouwen hebben meestal een wat breder zadel nodig dan mannen. Hoe sportiever je zit, des te smaller je zadeltipe moet zijn: voor een stadsfiets dus een breed zadel, voor een racefiets een smaller type. Een harder zadel geeft meer steun: op een zacht exemplaar zak je weg en schuif je ook eerder naar voren.

5

Je voeten doen ook mee

Plaats je voorvoet op de pedalen, niet je middenvoet of hiel. Met de leeftijd verzwakken de voetgewrichten en wordt stevig trappen moeilijker. Met een steunzool kun je dat oplossen. Draag je al steunzolen om te lopen, probeer ze dan ook bij het fietsen. Werkt dat niet, laat dan steunzolen voor in je fietsschoen maken. Draag schoenen met een stevige zool en in de juiste maat. Voor lange fietstochten zijn trekkingschoenen geen overbodige luxe.

6

Minder ondersteuning bij een e-bike

Rijd je op een e-bike, gebruik dan de ondersteuning met mate. Hoe minder hard je trapt, hoe sneller je naar voor op je zadel schuift. En ten slotte: een goede fietsbroek met een kwaliteitszeem zonder naden voorkomt irritaties tijdens lange ritten.

Met medewerking van Jean Luc De Meyer, Bike Experience, Wuustwezel, België.

In Drenthe ligt het grootste
aaneengesloten natte
heidegebied van West-Europa:
Nationaal Park Dwingelderveld.

HET GROOTSTE NATTE HEIDEGEBIED

van West-Europa

Knooppunt 93: Dwingeloo en de Sint-Nicolaaskerk

Dwingeloo is een dorp in de gemeente Westerveld. In het dorp staat de Sint-Nicolaaskerk, met een bijzonder verhaal. Over de bouw van de kerk in de vijftiende eeuw gaat een verhaal de ronde over de 'juffer van Batinge'. De juffer had een oogje op de bouwmeester van de kerk en reed vaak langs. De bouwmeester zou zo van haar onder de indruk zijn geweest, dat hij zijn werk niet goed kon afmaken. De vader van de juffer en de drost van Drenthe stuurden de juffer daarom op reis. Voordat ze vertrok, vertelde ze snel hoe zij wilde dat de kerktoren gebouwd moest worden. De bouwmeester bouwde 'haar' kerktoren en later zijn ze in dezelfde kerk getrouwd. Dit verhaal zou de reden zijn van de afwijkende bouwstijl van deze kerk. Dwingeloo zelf staat bekend om het astronomisch instituut Astron en de grote radioteles-

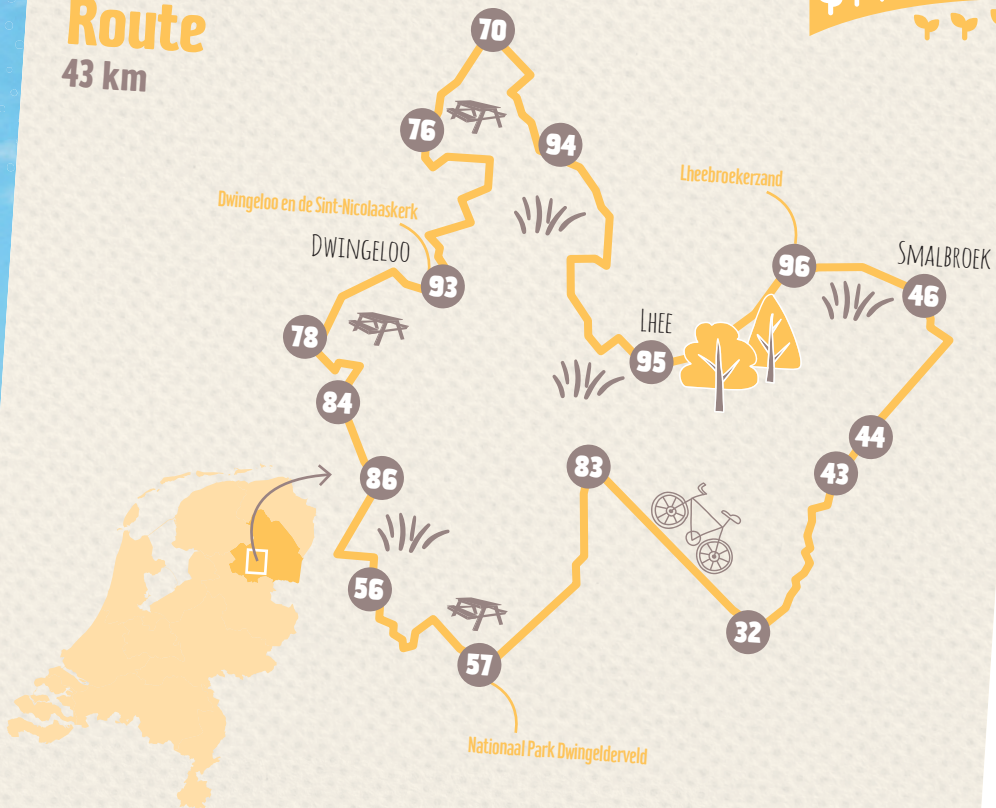
coop. Hier zijn twee sterrenstelsels ontdekt: Dwingeloo 1 en Dwingeloo 2.

Knooppunt 57: Nationaal Park Dwingelderveld

De hoeveelheid natte heide was een van de belangrijkste redenen om het Dwingelderveld in 1991 als Nationaal Park aan te merken. Maar het Dwingelderveld is nog op meerdere manieren een uniek gebied. Zo is de bodem van keileem, dat ervoor zorgt dat regenwater niet goed kan wegzakken. In de loop van de geschiedenis is er weinig menselijk ingrijpen geweest in het gebied. Hierdoor heeft het gebied zijn voedselarme en vochtige karakter kunnen behouden en zijn zeldzame planten er in stand gebleven. Het is niet alleen maar een nat gebied: de vochtige slenken worden afgewisseld door hoger gelegen droge zandruggen. Verspreid over het Dwingelderveld liggen bovendien meer dan zestig

Route

43 km

vennen en naald- en loofbossen. Twee schaapskudden, het cultureel erfgoed van Drenthé, en verschillende soorten runderen begrazen het gebied en houden de natuurlijke vegetatie in stand.

Knooppunt 96: Lheebroekerzand

Tegen het einde van de route fiets je door het Lheebroekerzand, een natuurreservaat van Staatsbosbeheer. Dit gebied is in de twintigste eeuw bebost en werd daarmee een van de

nieuwste bosgebieden met zand en heide. Ook ligt hier een van de grootste jeneverbestruwelen van Nederland. Een jeneverbestruweel is een in Nederland (en België) zeldzame klasse van naaldbomen. Het is een bedreigd type bos, omdat het alleen voorkomt op droge kalk- en voedselarme zandbodems. Droge heide en stuifzandduinen zijn goede bodems waar deze bomen kunnen groeien.

Startpunt: Brink 32, 7991 CJ Dwingeloo

KNOOPPUNTEN:

Drenthe is de provincie waar de meeste archeologische vondsten worden gedaan en de Hunebedden zijn misschien wel de meest bijzondere varianten. Op deze route nemen we je mee door het Drentse landschap, langs maar liefst zeven verschillende hunebedden.

Drentse Hunebedden- route

Route
44 km

KNOOPPUNTEN:

57 — 74 — 51 — 87 — 83 — 86 — 61 — 2 — 42 — 43
41 — 40 — 22 — 28 — 23 — 26 — 24 — 6 — 5 — 57

Knooppunt 51: Schoonloo

Drenthe is de groenste provincie van Nederland. Het dorp Schoonloo is een mooi voorbeeld: het ligt tussen drie verschillende bossen en op de Rolderrug. De Rolderrug is een zandrug die zich naast de Hondsrug en de Tynaarlorig bevindt. Tussen Drenthe en Groningen vind je veel zandruggen, wat hoger gelegen stukken zand in een moerasgebied of drassige omgeving. Het grootste deel van de zandruggen is ontstaan tijdens de IJstijd. Schoonloo ligt niet ver verwijderd van Assen.

Tussen knooppunt 42 en 43: de hunebedden D21, D22, D24 en D25

Hunebedden zijn de oudste monumenten van Nederland, opgebouwd uit zwerfkeien die in de IJstijd naar Drenthe zijn gebracht. Deze hunebedden hebben geen naam, maar wel een nummer. In heel Drenthe vind je D1 t/m D54, met de kanttekening dat D48 geen hunebed bleek te zijn en D33 is afgebroken. Hunebedden dienden als grafkamers. Overledenen kregen allerlei spullen mee, zoals sieraden, wapens als speren of speerpunten, aardewerk en eten en drinken.

Hunebedden zijn gebouwd door het Trechterbekervolk, een verzamelnaam voor mensen uit het neolithicum of nieuwe steentijd. De Nederlandse groep was onderdeel van de Westgroep, met hunebedden in de zandgronden van Friesland en Drenthe. In deze hunebedden zijn trechtervormige bekervormen gevonden, waar de naam van deze groep ook van is afgeleid. Hunebedden waren lang niet helemaal zichtbaar, doordat ze bedekt waren met gras en zand. Alleen de heuvel en de toppen van de zogenoemde dekstenen waren zichtbaar.

Knooppunt 40: Borger, D27 en De Hondsrug

Borger is de hunebedhoofdstad van Drenthe. Hier ligt het grootste hunebed van Nederland: D27. Een hunebed van 23 meter lang, naast het Hunebedcentrum. Hier ligt ook De Hondsrug, het Unesco Global Geopark. In dit gebied vind je prehistorische sporen, van grafheuvels tot karrensporen en speerpunten. Het gebied loopt van het centrum van Groningen tot Coevorden.

Startadres: Kanaalstraat 6, 7858 TE Eeserveen

In Drenthe ben je al snel omringd door bos en dat is op deze fietsroute niet anders. Het prachtige Drents-Friese Wold biedt een scala aan bijzondere natuur, maar ook veel (oorlogs-)geschiedenis. De verhalen tijdens deze route vergeet je niet snel.

NATIONAAL PARK

Drents-Friese Wold

Knooppunt 51: Diever

Hoewel er waarschijnlijk al duizenden jaren mensen wonen op de plek waar Diever nu ligt, stamt de eerste vermelding van het brinkdorp uit 1181. Een brink is een open ruimte met daaromheen huizen. Tegenwoordig zijn de meeste brinken omgevormd tot een plein met gras of bomen. De brink van Diever, met het voormalige gemeentehuis, vormt het centrum van het dorp. Het dorp heeft een bijzondere kerk: de Sint-Pancratiuskerk. Deze kerk wordt als een van de mooiste van Drenthe beschouwd. In de kerk wordt een sarcofaagdeksel uit de twaalfde eeuw bewaard. Vlak bij het dorp ligt ook een hunebed.

Knooppunt 61: Oude Willem

Oude Willem is een buurtschap rond de grens van Drenthe en Friesland. De naam komt van

een ontginningsbedrijf, Het Oude Willemsveld, dat in de eerste helft van de twintigste eeuw het gebied heeft ontgonnen. In het bos bij Oude Willem staat een gedenksteen voor de bemanning van een neergestort Canadees vliegtuig. Op 22 november 1943 stortte het vliegtuig neer en de zeven bemanningsleden kwamen om het leven. Het vliegtuig was een onderdeel van een groep van 776 bommenwerpers met als doel Berlijn en Leverkusen. Naast Oude Willem ligt het natuurgebied Hoekenbrink, onderdeel van het Drents-Friese Wold.

Vanaf knooppunt 59: Drents-Friese Wold

Vanuit Diever fiets je door Nationaal Park Het Drents-Friese Wold. Dit grote natuurgebied ligt op de grens van Friesland en Drenthe. De esdorpencultuur die in die regio heerste, heeft

Route

33 km

een grote invloed gehad op de ontwikkeling van het gebied. Begrazing door koeien en schapen en het afsteken van plaggen hebben op veel plekken heide en zandverstuivingen doen ontstaan. Een deel van die gebieden is in latere tijden bebost. Ook bijzonder aan het gebied is de Vledder Aa, de beek die door het gebied loopt. Midden in het Drents-Friese Wold, in het dennenbos Berkenheuvel, ligt een onderduikershol uit de Tweede Wereldoorlog. Onderduikers verbleven

hier tijdens de oorlog, tot het verraad van de locatie daar een einde aan maakte. De plek staat ook bekend als 'De Wigwam' en is te bezoeken. Knooppunt 59 is een indicatie van waar het woud zich bevindt, maar de route loopt nog verder door en langs het natuurgebied.

Startadres: Parkeerplek Bosweg 2A, 7981 LE Diever

KNOOPPUNTEN:

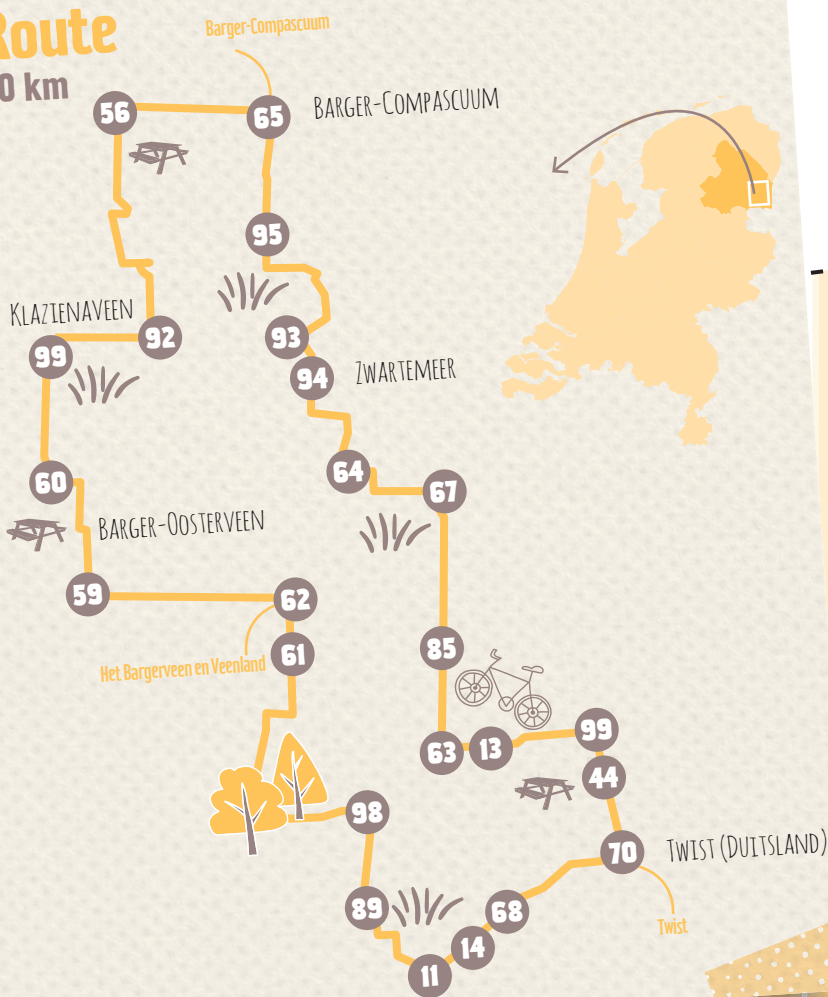
Het veen in Drenthe heeft een indrukwekkende geschiedenis en tijdens deze fietsroute fiets je door een eeuwenoud hoogveen gebied, het restant van een enorm moeras. Het veen strekt zich uit tot net over de grens met Duitsland. Een grensverleggende route!

Het bijzondere Bargerveen

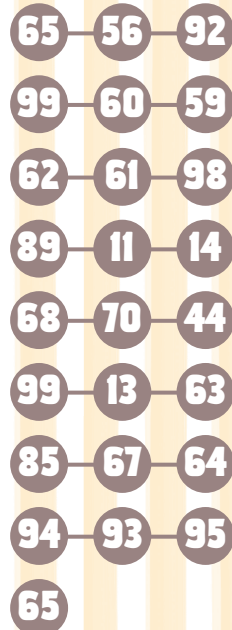
in het Veenland

Route
50 km

KNOOPPUNTEN:

Knooppunt 65: Barger-Compasuum

Barger-Compasuum was eeuwenlang een onbegaanbaar hoogveengebied en een onderdeel van een enorm moerasgebied, het Bourtangermoeras. Bij het startpunt van deze fietsroute ligt het Veenpark, een park en openluchtmuseum met alles over de (veen)geschiedenis van de natuur in dit gebied. Het museum is gebouwd rond het laatste stukje hoogveengebied met een turfafraving. Je vindt er nostalgische dorpen met een bakker, klompenmaker, turfsteker en een kruidenier. Er ligt een klein eikenbos en er kan gevaren worden. Voor de muziekliefhebber: Barger-Compasuum is ook het thuis van het Harmonium Museum Nederland.

Knooppunt 62: het Bargerveen en Veenland

Het Bargerveen is een klein, maar heel bijzonder stuk veen. Het is een restant van het ooit 300.000 hectare grote Bourtangermoeras. Nederland bestond eeuwen geleden voor meer dan de helft uit hoogveen. Hoogveen wordt voornamelijk onder water gevormd en het bestaat uit resten van veenmos. Veenmos houdt regenwater vast waardoor de waterspiegel stijgt, soms boven

het grondwaterpeil. Door de eeuwen heen zijn de hoogveengebieden in Nederland afgegraven voor turfwinning en ruimte voor landbouw en bebossing. In het begin van de twintigste eeuw maakte steenkool een opmars, wat ervoor zorgde dat het stukje hoogveen in het Bargerveen bewaard bleef. Het Bargerveen is een onderdeel in het Veenland, de naam voor het gehele natuurgebied in deze streek. In het veen vind je wel 40 verschillende soorten libellen en bijna 900 verschillende nachtvlinders. Er zijn adders en vleetende planten te bewonderen en het is er oorverdovend stil.

Knooppunt 70: Twist

Twist is een gemeente net over de grens in Duitsland. De naam komt van een conflict tussen Nederland en Duitsland over waar de precieze grens zou moeten liggen. Het was een 'betwist gebied' of 'Twistrich' (tweestrijd). Net als de dorpen Zwartemeer en Barger-Compasuum ligt Twist in het hoogveengebied.

Startadres: Berkenrode 4, 7884 TR Barger-Compasuum

De kop van Drenthe is een van de meest bijzondere beekdallandschappen van Nederland. Op de fiets door bossen, duinen en prachtige polders met vergezichten: je komt het op deze route allemaal tegen.

DE KOP van Drenthe

Tussen knooppunt 75 en 74: Mensingebos

Het Mensingebos is een uitgestrekt bos, aangelegd in de achttiende eeuw voor houtproductie. Voor de komst van het bos was het gebied een heideveld, met Roden in het midden. Lange tijd was de toegang tot het bos verboden, tot in de jaren vijftig. Toen kon men een wandelkaart kopen en daarmee ook de toestemming om de bospaden te betreden. Er werd streng gecontroleerd: zonder wandelkaart geen toegang. Inmiddels is het bos vrij toegankelijk. Aan het Mensingebos ligt ook Museum Havezate Mensinge, een museum met landgoed.

Knooppunt 22: Grote Masloot

De Grote Masloot is een beek die uitmondt in het Peizersdiep. Vroeger behoorde de beek tot het stroomgebied van het Eelderdiep, een andere beek, maar bij het graven van een nieuwe geul werd de beek naar het Peizerdiep gestuurd. De beek stroomt door het polderlandschap van de kop van Drenthe en door het dorp Peize.

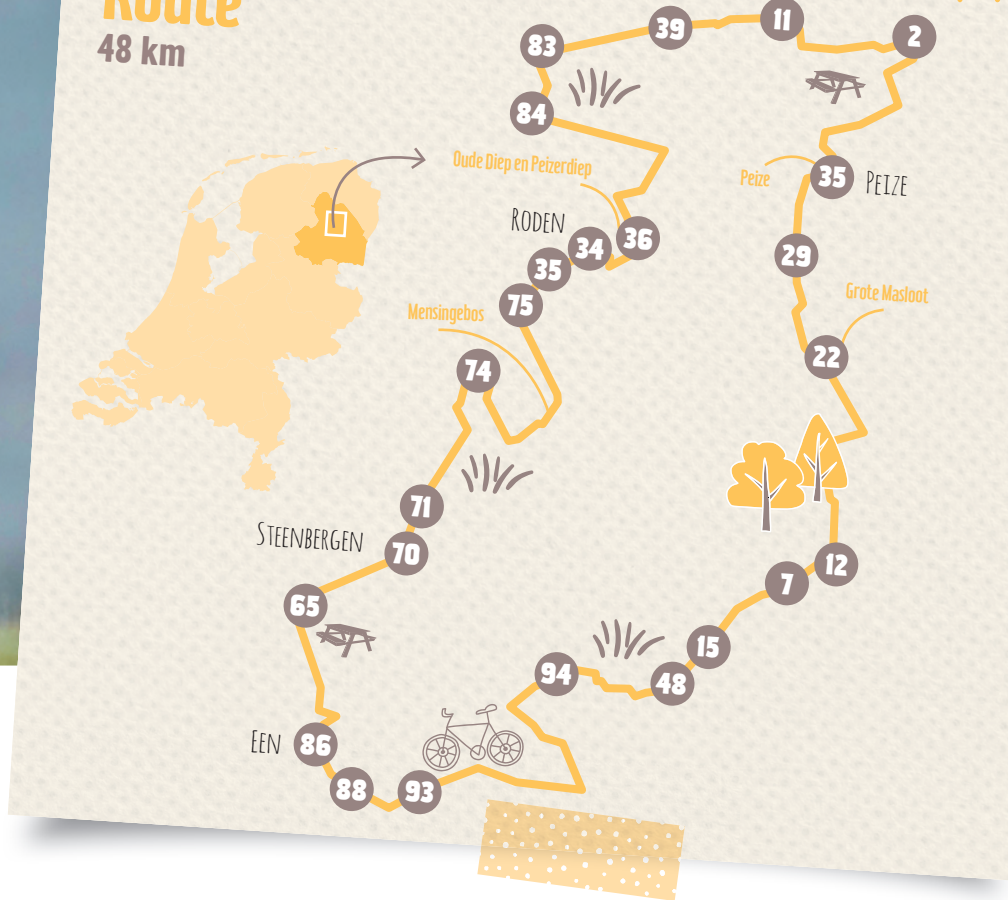
Knooppunt 35: Peize

Peize is een dorp in de gemeente Noordenveld. In de zestiende en zeventiende eeuw stond het dorp bekend om de teelt van hop voor bier voor de stad Groningen. In het wapen en het straatbeeld van het dorp is het nog terug te zien (bijvoorbeeld de Hoppekampweg, centrum De Hoprank en weekblad De Hopbel).

Route

48 km

Aan de noordkant van Peize ligt het natuurgebied De Onlanden, een prachtig gebied aan de grens met Groningen. Mocht je je fietstocht willen verlengen, is dit een prachtige richting om op te gaan.

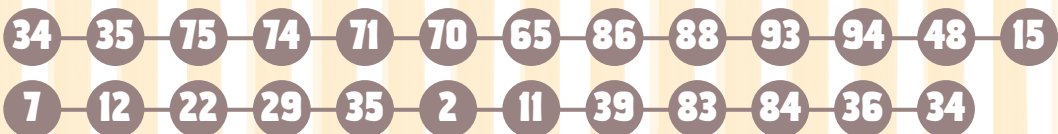
Knooppunt 36: Oude Diep en Peizerdiep

Het Oude Diep en het Peizerdiep zijn twee beken, waarvan het Peizerdiep uitmondt tot een rivier. Het lage deel van Het Oude Diep werd in de middeleeuwen al als vaarwater gebruikt. De beek stroomde oorspronkelijk van de heide

boven Mantinge en Balinge naar Meppel. Maar door het aanleggen van de Hoogeveense Vaart, een kanaal gebruikt voor de turfvaart in het gebied, stopte de rivier bij Echten. Het Peizerdiep is een rivier waar verschillende bijzondere vissoorten zich huisvesten. Alleen het noordelijke deel van de rivier draagt de naam Peizerdiep. Bij het dorp Lieveren verandert de naam in Lieversche Diep.

Startadres: Mensingeweg 7, 9301 KA Roden

KNOOPPUNTEN:

Het noordelijke deel van de provincie Overijssel bestaat voor een groot deel uit het prachtige meer de Beulakerwijde (vaak uitgesproken als Beulakerwiede). Tijdens deze route fiets je dwars door dit gebied, kom je langs het prachtige Giethoorn en ga je een stukje over de grens met Drenthe.

De kop van Overijssel en de Beulakerwijde

Knooppunt 93: Zwartsluis

De route begint in Zwartsluis, een klein dorp net onder het meer Beulakerwijde. Het kreeg in 1398 de naam Swarte Sluys naar de rivier Zwarte Water, een rivier waarvan het water op de bodem zwart kleurde. Het dorp diende daarna al vrij snel als doorvoerhaven voor turf uit Drenthe richting de rest van Nederland. Het dorp werd een sterk handelsknooppunt voor turf en ambachten, maar ook voor jacht, visserij en landbouw. Vandaag de dag zie je daar het een en ander nog van terug in de gebouwen en de omgeving.

Tussen knooppunt 82 en 94: de Beulakerwijde

Vanuit Zwartsluis ga je in noordelijke richting naar de Beulakerwijde. Dit is het grootste meer in de kop van Overijssel. Het meer is vernoemd naar het dorp Beulake, dat tussen Sint Jans-

klooster en Giethoorn lag. In de achttiende eeuw lag het dorp in het veen. Het veen werd afgegraven en de smalle stroken land die overbleven bleken een makkelijke prooi voor het water. Na een zware storm in 1775 verlieten de meeste mensen het dorp, een jaar later kwam de genadeklap en verdween Beulake in de Zuiderzee. Nu, een aantal eeuwen later, is het een prachtig natuurgebied met een aantal monumenten om Beulake te herdenken. De fietsroute gaat over het meer, een heerlijke rustig stuk.

Knooppunt 60: Giethoorn

Het Venetië van het Noorden heeft een aparte geschiedenis. Waar het nu een toeristische trekpleister is, was het vroeger een veengebied. De eerste mensen die zich hier vestigden waren de Flagellanten rond 1291. Deze kruisvaarders

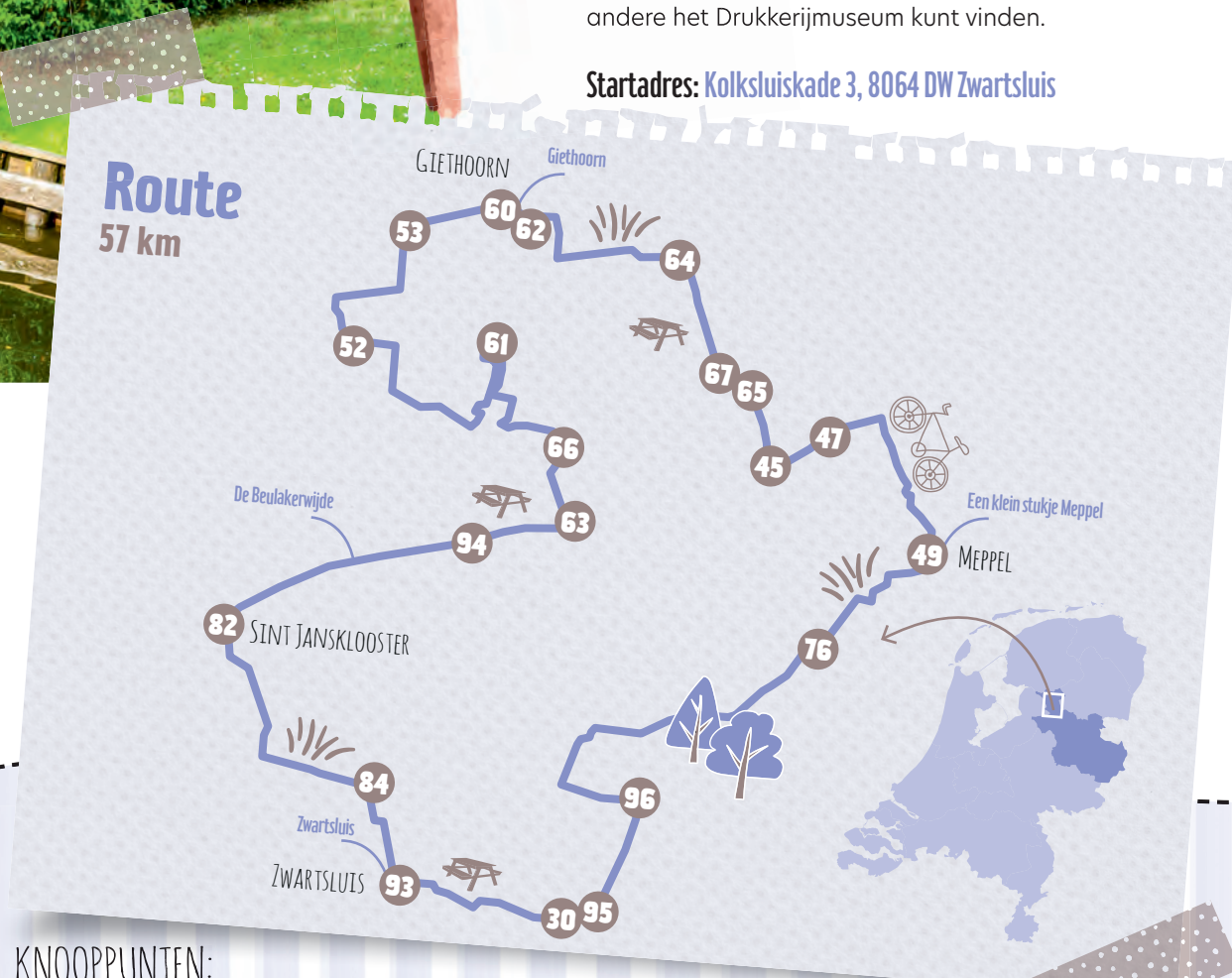

zwierven door het gebied en trokken de aandacht van criminelen en bedelaars. De bisschop van Utrecht schonk ze daarom het veengebied achter Vollenhove met het idee dat het zwerven (en daarmee plunderen) zou stoppen. Op deze fietstocht ga je een stukje door het mooie Giethoorn. Let wel op: het kan behoorlijk druk zijn.

Knooppunt 49: een klein stukje Meppel

Meppel is een gemeente en een stad op de grens van Overijssel en Drenthe. De stad zelf ligt in Drenthe, maar de grensgemeentes in Overijssel. De route gaat door het centrum, waar je onder andere het Drukkerijmuseum kunt vinden.

Startadres: Kolksluiskade 3, 8064 DW Zwartsluis

KNOOPPUNTEN:

- 93
- 84
- 82
- 94
- 63
- 66
- 61
- 52
- 53
- 60
- 62
- 64
- 67
- 65
- 45
- 47
- 49
- 76
- 96
- 95
- 30
- 93

De landstreek Salland, vernoemd naar de Frankische Saliërs, is een gebied in Overijssel. Het gebied staat bekend om de stuwwallen op de Sallandse Heuvelrug, maar wordt ook gekarakteriseerd door de landgoederen, kastelen en boerderijen in de omgeving.

Door het HART VAN SALLAND

Knooppunt 12: Raalte

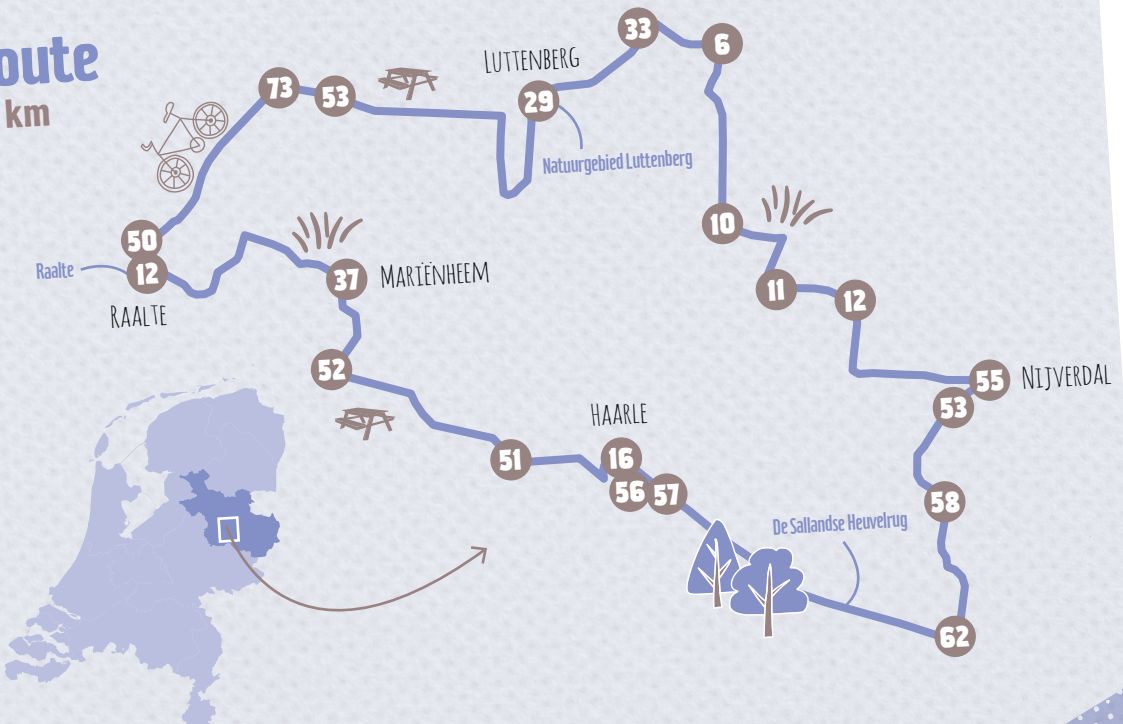
Raalte is het hart van Salland, op korte afstand van het natuurgebied de Sallandse Heuvelrug en daar zet de plaats dan ook op in. Je vindt hier veel over de geschiedenis van de landstreek. Voor liefhebbers van motoren: hier staat ook het American Motorcycle Museum, een museum met oude Amerikaanse motormerken als Indian en Harley-Davidson. In het laatste weekend van

augustus wordt hier ook Stöppelhaene gevierd, een vijfdaags oogstfeest en festival.

Knooppunt 29: natuurgebied Luttenberg

Luttenberg was lang geleden waarschijnlijk een heuvelachtig en onherbergzaam gebied. De naam zou een verbastering van Lotten zijn, wat 'eenzaam oord' betekent. In de veertiende eeuw lag hier een havezate met de naam Luttenberg.

Route 46 km

Grenzend aan het Luttenberg van nu ligt een gelijknamig natuurgebied, een geïsoleerd deel van de Sallandse Heuvelrug. Aan de randen van dit gebied liggen akkers die bewerkt worden met historische machines, te bewonderen in het Laarmanmuseum in Luttenberg. Voor de vroege vogels: je kunt hier maar liefst 50 verschillende soorten vogels spotten als je vroeg uit de veren bent. Van half augustus tot half september kun je hier ook bloeiende heidevelden bewonderen.

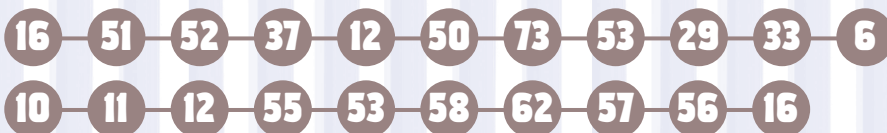
Tussen knooppunt 58 en 57: de Sallandse Heuvelrug

De fietstocht gaat dwars over de Sallandse Heuvelrug, één van de grootste aaneengesloten

droge heidegebieden van Europa. Het gebied is ontstaan in de ijstijd en ligt op stuwwallen, wat betekent dat het behoorlijk heuvelachtig is. Een bijzonder landschap, zeker voor het immer platte Nederland (met uitzondering van Zuid-Limburg). De rivier de Regge stroomt ook door het gebied. Net als in De Luttenberg kun je op de Sallandse Heuvelrug in de maanden augustus en september genieten van de prachtig bloeiende heide. Maar ook het bosgebied eromheen heeft ieder seizoen wat prachtigs te bieden.

Startadres: Molenweg 2, 7448 RE Haarle

KNOOPPUNTEN:

Route 58 km

Vlakbij het Overijsselse Delden ligt een groot landgoed van 4.000 hectare.

Het middelpunt van dit landgoed is het Kasteel Twickel.

Op deze route ontdek je dit prachtige landgoed en de omgeving.

Landgoed Twickel

Knooppunt 76: Delden

De smalle straatjes van Delden leiden terug naar het jaar 1333. De stad heeft middeleeuwse verdedigingswallen, stadspoorten en oude kerken die je allemaal van dichtbij kunt bewonderen.

Een leuk detail: hier staat ook het Zoutmuseum, over de geschiedenis van zout en het zoutvaatje. In 1886 werd in Delden namelijk zout in de bodem gevonden. Jaren later, tijdens de Eerste Wereldoorlog, was er een schaarste aan zout in Nederland en kwam men in Twente zout halen.

Rond 1930 verplaatste de zoutindustrie zich van het nabijgelegen Boekelo naar Hengelo. In dit museum vind je naast de lokale geschiedenis ook alles over de wereldgeschiedenis van zout.

Tussen knooppunt 76 en 74: Twickel

Bij het pittoreske stadje Delden ligt Kasteel Twickel, een bijzonder kasteel dat de moeite waard is om te bezoeken. De geschiedenis van Kasteel Twickel gaat terug naar het midden van de veertiende eeuw. In die periode werd Huis Eysinck

door de familie Van Twickelo aangekocht. Op deze plaats is vanaf het midden van de vijftiende eeuw het latere Kasteel Twickel gebouwd. Het gebouw heeft zijn huidige vorm gekregen in de negentiende eeuw toen de noordertoren en de bijbehorende vleugel werd gebouwd.

Tussen knooppunt 74 en 77: landgoed Twickel

Het landgoed Twickel is zeer uitgestrekt en wordt gevormd door weide, akkers, bossen, heidevelden en vennen, van elkaar gescheiden door beken en houtwallen. Op het landgoed bevinden zich ongeveer 150 boerderijen, die allemaal kenmerkende zwart-witte luiken hebben. Ook zijn er verschillende andere historische gebouwen te vinden, zoals watertorens, een watermolen en een houtzagerij. Stichting Twickel bezit naast Twickel nog meer landgoederen in

de omgeving. *Let op: het landgoed loopt niet precies van het ene knooppunt tot het andere knooppunt. Dit is meer inschatting van de ligging.*

Tussen knooppunt 85 en 91: Het Slot

In de buurt van Rectum lag een waterburcht met de naam Het Slot. Dit was ooit een van de vier adellijke huizen in dit gebied. Bij Het Slot zijn archeologische vondsten gedaan die dateren uit de tiende eeuw en rondom de locatie van Het Slot zijn sporen van middeleeuwse ijzerproductie te vinden. Tot 1955 was hier de slotgracht en visserij, op oude kaarten is nog te zien hoe het slot met de Slotsdijk en het Slotsvoorde in het gebied lag. Inmiddels is het slechts een glooiend landschap met alleen nog een boerderij die de naam van het gebied draagt, maar het blijft een interessante plek van historische waarde.

**Startadres: Parkeerplaats Ronde Bultenweg,
7481 EM Haaksbergen**

KNOOPPUNTEN:

76 74 77 78 71 70 64 62 61 82 86
85 91 96 43 46 30 31 73 75 76

Let op: op deze fietsroute ga je met een veer naar de overkant. Kijk voor vertrek naar de actuele vaartijden.

De grens over bij het Zwarte Meer

Het Zwarte Meer is een natuurlijke grens tussen Overijssel en Flevoland. Op deze fietsroute fiets je deze grens over door een gebied met een rijke historie en langs de grootste balgstuw ter wereld.

Knooppunt 27: Genemuiden

De stad Genemuiden staat bekend om zijn tapijtindustrie. De biezeenteelt is in deze stad groot geworden en in de achttiende eeuw was Genemuiden het centrum van de biezenmatten. De blokmat (of Genemuider mat) is de bekendste, gevlochten biezenmat. Dan is het natuurlijk niet gek dat je in deze stad ook het Tapijtmuseum kunt bezoeken. Hier wordt de geschiedenis van Genemuiden, het tapijt en de tapijtindustrie weergegeven.

Tussen knooppunt 34 en 14: het Zwarte Meer

Het Zwarte Meer is ontstaan tijdens de inpoldering van de Noordoostpolder. Het water is omgeven door dichte rietkragen, wat het een aantrekkelijk

gebied maakt voor bijzondere vogels. Je vindt er de bruine kiekendief, de roerdomp en de grote karekiet. De oeverlanden van het meer zijn de voormalige dijken van de Zuiderzee, waardoor er een ander soort vegetatie ontstaat dan bij een soortgelijk meer. Vanaf het fietspad kijk je uit op de Grote Bovenlanden, waar ook de Kievitsbloem te vinden is. In het Zwarte Meer ligt het Vogeleiland, een onbewoond eiland volledig overgenomen door vogels. Dit eiland is alleen te bezoeken op een boottocht van Natuurmonumenten.

Tussen knooppunt 22 en 35: Ramsgeul

Op deze fietstocht steek je de Ramsgeul over, een geul aangesloten op het Ramsdiep.

Hier ligt een bijzondere balgstuw. De balgstuw is een opblaasbare dam tussen het Ketelmeer en het Zwarte Meer, een bescherming om de stuwung uit het Ketelmeer tegen te houden. Het is de grootste balgstuw ter wereld en ook de enige die bedoeld is als stormvloedkering.

Knooppunt 41: Kampen en IJsselmuiden

Aan de overkant van het Zwarte Meer en de Ramsgeul liggen Kampen en IJsselmuiden. Kampen heeft een prachtige, historische binnenstad waar de geschiedenis van deze plek als Hanzestad nog altijd goed te zien is. Er zijn delen van de middeleeuwse stadsmuur en stadspoorten te

vinden en een aantal bouwwerken, waaronder een gotische kerk, die het bezoeken waard zijn. IJsselmuiden ligt een stukje verder op de route. Vroeger lag dit aan de binnensee de Almere (lang voordat de provincie Flevoland en de stad Almere gebouwd werden) en het dorp is gebouwd op een zandbank van de IJssel. Via IJsselmuiden fiets je terug naar Genemuiden.

Startadres: Koppel 3, 8281 MA Genemuiden

KNOOPPUNTEN:

27	83	80	34	14	38	5	54	22	35
33	13	41	45	12	28	22	26	27	

Langs de Overijsselse Vecht vind je een idyllisch landschap, met prachtige natuurgebieden en historische (es)dorpjes. We nemen je mee door het dal van deze mooie rivier.

Natuur langs de Overijsselse Vecht

Knooppunt 42: Ommen

De route start in het historische Ommen, dat gebouwd is op een rivierduin bij een doorwaadbare plaats in de Vecht. Je vindt hier veel bijzondere monumenten, zoals de Brigittakerk, het oude gemeentehuis aan de Vecht en het voormalige postkantoor. Ook het Nationaal Tinnen Figuren Museum is in Ommen gevestigd en is een leuk uitstapje voorafgaand aan of na de route.

Knooppunt 53: Junner Koeland

Vlak na Ommen kom je langs het Junner Koeland, een beschermd natuurgebied binnen een oude Vechtmeander. De naam van het gebied is eenvoudigweg ontstaan doordat boeren uit Junne hier hun koeien lieten grazen. Door een verandering in de loop van de Vecht is het

gebied onbereikbaar geworden vanuit dit dorp, dat nu aan de andere kant van de rivier ligt. De vogelaars onder ons kunnen hier een stop maken bij de kijkhut, waar vanuit je maar liefst zeventig verschillende soorten vogels kunt spotten. Onder andere de groene specht, de graspieper en de grauwe klauwier hebben hier hun broedgebied.

Tussen knooppunt 63 en 56: de natuur rondom Rheeze

In de buurt van het esdorp Rheeze liggen de Rheezerbelten en de Rheezermaten. De Rheezerbelten zijn restanten van de stuifduinen die hier vroeger het landschap bepaalden. Tegenwoordig zijn ze dicht bebost. Daaromheen liggen de Rheezermaten, laaggelegen gebieden met trilvenen die in het voorjaar prachtig kleuren door de vele dotterbloemen. Ook het dorpje Rheeze

zelf is een bezoekje waard. De karakteristieke brink van het dorpje is zeer goed bewaard gebleven, omringd door oude boerderijen. Mede hierdoor is een deel van het dorpje aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Beerze - dat je later op de route nog passeert - is net als Rheeze een karakteristiek esdorp met bijzondere hallenhuisboerderijen en een beschermd dorpsgezicht. Naast Rheeze liggen de natuurgebieden de Hui en de Heemser Hooilanden. In tegenstelling tot de natte Rheezermaten zijn de Hui en de Heemser Hooilanden droge stroomdalgraslanden.

Startadres: De Voormars 6A, 7731 DD Ommen

Route 45 km

KNOOPPUNTEN:

Fietsen123^{NL}

De leukste fietswebsite van Nederland

Honderden fietsroutes

Wekelijks publiceert Fietsen123 nieuwe fietsroutes door de meest bijzondere stukjes Nederland. Op zoek naar een interessant museum of juist zin in een tochtje door een stillegebied of een Nationaal Park? Je vindt de leukste routes op www.fietsen123.nl. Altijd met knooppunten en een eenvoudig te vinden startpunt.

Gratis nieuwsbrief

In de nieuwsbrief van Fietsen123 vind je het laatste fietsnieuws, de nieuwste fietsroutes, handige fietsweetjes, prijsvragen en winacties. Tijdens het fietsseizoen verschijnt de Fietsen123-nieuwsbrief tweewekelijks, buiten het fietsseizoen maandelijks. Meld je aan via www.fietsen123.nl.

Routes zoeken en maken

Fietsen123 biedt diverse zoekmogelijkheden: op provincie, op trefwoord en op fietsafstand. Daarnaast kun je zelf fietsroutes samenstellen en printen.

Fietsen123
E-bikes populairder dan ooit

Dit zijn de e-bike trends van dit jaar
Kort na de introductie werden e-bikes gezien als fietsen voor oude mensen, als je jonger was dan 60 jaar wilde je er niet mee gezien worden. En toch is de e-bike verbazingwekkend snel van dit imago afgekomen. **Wat is er gebeurd? En wat zijn de e-bike trends voor dit jaar?** >>>

Zo bescherm je je accu
De laatste tijd is er veel te doen geweest over mogelijk brandgevaar van accu's van elektrische fietsen. De kans dat dit jou overkomt, is niet groot en met deze voorzorgsmaatregelen bescherm je je accu. >>>

Fietsroute: natuur en cultuur bij Borculo
Gediet een de prachtige omgeving van het

Bert blogt: Langs de Roer
Bert Vester reeds je dit keer mee op een fietstocht langs de Roer. Een route met prachtige

www.fietsen123.nl

Eén heel jaar fiets routes voor €9,95

+1
extra gids
GRATIS

Fietsliefhebbers opgelet!

Neem nu een abonnement op de digitale fietsroutegids, een initiatief van Fietsen123.nl en de makers van Plus Magazine. U ontvangt elke maand per e-mail een fietsroutegids met een ander thema, zoals natuur in de stad, stiltegebieden en voorjaarsroutes. Elke fietsroutegids bevat 12 fietsroutes in Nederland. Bovendien heeft elke gids een pagina met route-aanwijzingen om uit te printen. Handig voor op het stuur!

Uw voordelen:

- De gidsen verschijnen aan het eind van elke maand in uw e-mailbox
- **Gratis extra eerste gids** met 12 routes
- Elke maand **12 nieuwe routes**
- Inclusief **knooppuntenkaartjes**
- Na een jaar heeft u **156 fietsroutes**
- Geschikt voor **computer, tablet** en **smartphone**

Ga naar www.abonneeplein.nl/voordeel
en vul de volgende code in **FJ526**

De plaatsen Urk en Schokland waren ooit eilanden in de Zuiderzee. Door de aanleg van de Noordoostpolder kwam er een einde aan het eilandbestaan, maar in de omgeving en in de plaatsen zelf is de geschiedenis nog altijd zichtbaar.

DE VOORMALIGE Zuiderzee-eilanden

Knooppunt 86: Urk

Urk is een voormalig eiland en dat is aan alles terug te zien. Het vissersdorp heeft het eilandleven nog niet losgelaten. De dorpskern bestaat uit kleine straatjes ('ginkies') met bijzondere geveltekens en monumentale huizen. Er staat een vuurtoren die je kunt bezoeken en in het museum van Urk leer je meer over de geschiedenis van de streek. Urk is het start- en eindpunt van deze route, maar zeker ook de moeite waard om los van de fietstocht even te bekijken. Je fietst door de polder en langs architectendorpje Nagele.

Tussen knooppunt 37 en 75: Schokland

Schokland is net als Urk een voormalig eiland in de Zuiderzee. Het is hét symbool van de Nederlandse strijd tegen het water (samen met Zeeland). Schokland staat op de UNESCO Werelderfgoedlijst, als eerste Nederlandse monument.

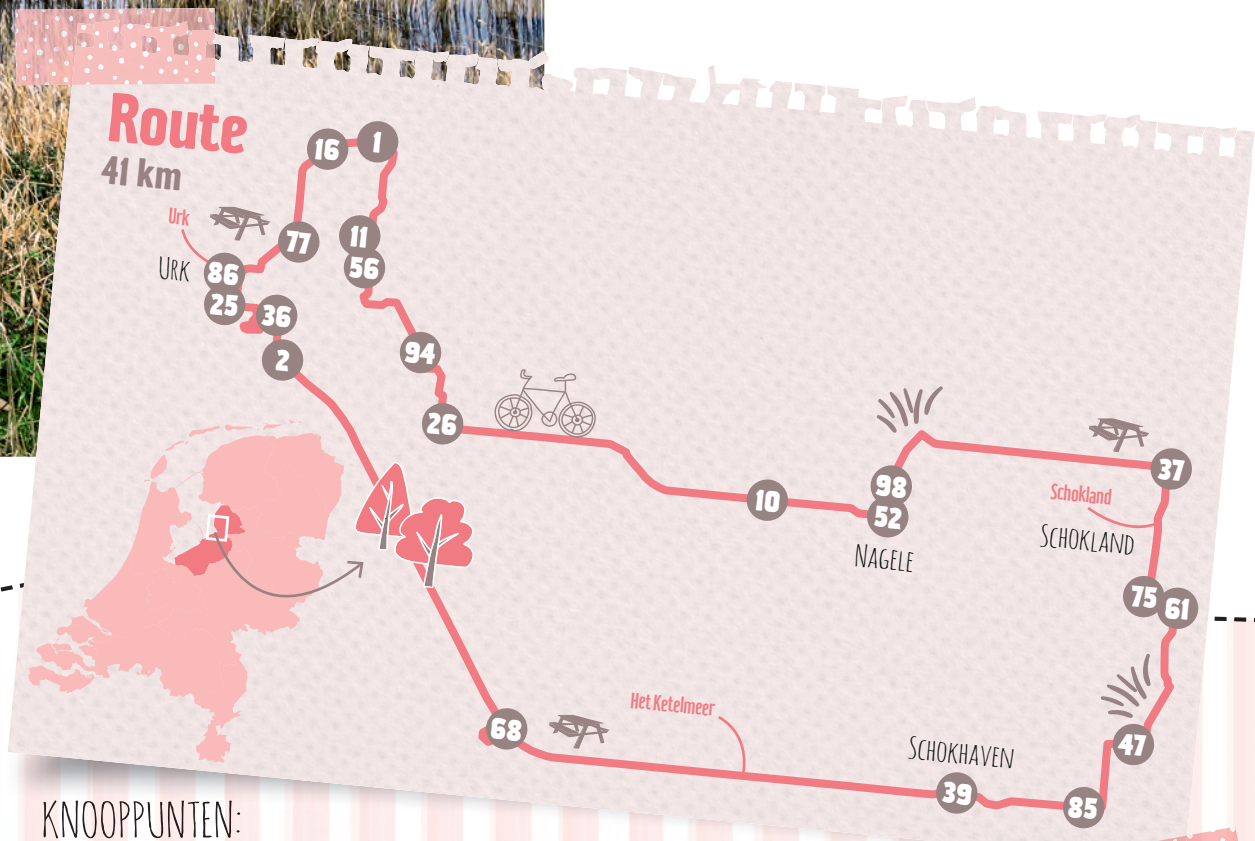
In dit deel van Flevoland liggen ruim 160 archeologische vindplaatsen, waar bijvoorbeeld menselijke voetafdrukken van ruim 4000 jaar oud zijn gevonden. Deze voetafdrukken worden bewaard in Museum Schokland.

Tussen knooppunt 39 en 68: het Ketelmeer

Het Ketelmeer ligt tussen Flevoland en Overijssel. Het is een van de noordelijke randmeren van het IJsselmeer. Het meer is ontstaan toen Oostelijk Flevoland, de derde droogmakerij, werd droog-gemaakt in 1956. In het Ketelmeer ligt het IJsseloo, een kunstmatig eiland in de vorm van een oog, dat bedoeld is om verontreinigd slib uit het meer te bergen. Het is ook een natuurontwikkelings-eiland, waar gekeken wordt hoe bepaalde natuur zich ontwikkelt zonder bemoeienis van de mens. Vanaf de dijken kijk je tijdens deze fietstocht uit over het Ketelmeer.

Startadres: Oslolaan 32, 8321 HE Urk

KNOOPPUNTEN:

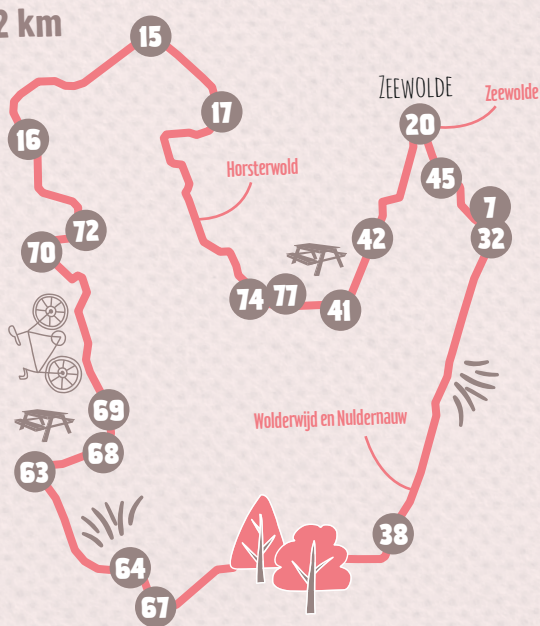
86	77	16	1	11	56	94	26	10	52	98
37	75	61	47	85	39	68	2	36	25	86

Flevoland staat misschien niet bekend om zijn mooie natuur, maar vergis je niet: de omgeving van Zeewolde is op dat gebied een verrassing. Ontdek bossen, water en zelfs kleine stukken heide tijdens deze fietstocht.

De bossen van Zeewolde

Route
42 km

Knooppunt 20: Zeewolde

Het dorp Zeewolde ligt in het zuidelijke deel van Flevoland. Flevoland is natuurlijk een relatief nieuwe provincie, maar Zeewolde is al een stuk ouder dan je zou denken. De naam verwijst naar een oerbos dat hier duizenden jaren geleden lag en door de zee is overspoeld. Naast het huidige Zeewolde lag rond het jaar 790 n. Chr. een dorp met de naam Seaewald, dat in de middeleeuwen is verzwolgen door de Zuiderzee. Sinds 1984 is de gemeente Zeewolde een zelfstandige gemeente, de jongste van Nederland. Voor watersportliefhebbers is het dorp (en de rest van de gemeente) een waar paradijs, maar ook de natuur moet niet onderschat worden. Deze fietsroute start in het dorp Zeewolde en brengt je zo naar een stukje verrassende natuur in de omgeving.

Tussen knooppunt 45 en 67: Wolderwijd en Nuldernauw

Toen de provincie Flevoland werd aangelegd, ontstonden er een aantal randmeren tussen Flevoland en de aangrenzende provincies. Randmeren zorgen ervoor dat het vasteland niet verdroogt of verzakt. Het Wolderwijd, bij knooppunt 45 aan de linkerkant, is ontstaan in 1967 en heeft twee eilanden: De Zegge, voor de jachthaven van Zeewolde, en De Biezen. Beide eilanden zijn vanaf de dijken bij Zeewolde te zien. Je steekt tijdens de route het Wolderwijd over naar Gelderland, om een stukje langs de andere kant van het meer te fietsen. Dan kom je

aan bij het Nuldernauw. Bijzonder aan dit stukje route is dat randmeren ondiepe wateren zijn, waardoor waterflora en -fauna zich hier (zichtbaar) graag vestigen.

Tussen knooppunt 17 en 74: Horsterwold

Het Horsterwold is een loofbos en een van de grootste aaneengesloten loofbossen van Nederland. In dit gebied vind je reeën, wilde paarden, damherten en verschillende soorten vogels. Het hart van het Horsterwold bestaat

uit een zogenoemde Stille Kern, 1.100 hectare aan rustiger bos. Hier lopen de konikpaarden in het wild. Deze paarden zorgen ervoor dat het bos, de graslanden en het moeras intact blijven door het gebied te begrazen. Door het water van de randmeren in de buurt van het bos, liggen hier ook buitendijkse zandstroken met strandjes en zelfs een aantal kleine heidevelden.

Startadres: Parkeerplaats 4 Horsterwold, Paddestoelen, 3896 Zeewolde

KNOOPPUNTEN:

DOOR DE OOSTELIJKE POLDERS van Flevoland

Het oostelijk deel van Flevoland viel in 1957 droog. Vijf jaar later vestigden de eerste bewoners zich op het land en werd de zeebodem ontgonnen door de 'polderpioniers'. Op deze route nemen we je mee door het land van deze pioniers, dwars door de polders en langs twee prachtige meren.

Knooppunt 53: Dronnten

Zo'n 60 jaar geleden lag de gemeente Dronnten nog in de Zuiderzee. Het ruimtelijke van land dat eerst onder water stond, is nu nog te zien. De weidse polders en kuststroken laten een bijzonder landschap zien, dat je alleen op deze plek kunt vinden. De gemeente Dronnten bestaat uit Dronnten, Biddinghuizen en Swifterbant. In Dronnten kun je voor vertrek een kop koffie drinken en genieten van deze jonge, maar mooie plek. Op deze route vertrek je vanuit Dronnten in de richting van de Randmeren, om zo via Bidding-

huizen terug te keren. Tussen knooppunt 98 en knooppunt 50 fiets je langs windpark De Hondtocht, een park met zes windturbines. Dat is inmiddels ook 'typisch Flevoland': in deze provincie staan meer dan 600 windmolens, het grootste aantal windmolens van Nederland.

Tussen knooppunt 97 en 49: het Drontermeer en het Veluwemeer

Je fietst hier door de jonge polderbossen met hoge populieren richting de Randmeren. Het Drontermeer is een van de wat kleinere

randmeren van Flevoland en aangrenzende provincies. In het meer liggen drie eilanden, waarvan je er een per boot kunt bezoeken. Dat is de Eekt, een recreatie-eiland in de buurt van Elburg. De andere twee eilanden, Abbert en Reve, zijn bedoeld voor de natuur. Het Veluwemeer is een stuk groter dan het Drontermeer en ligt tussen de Veluwe en Oostelijk Flevoland in. Dit meer is een echte watersportplaats en daarnaast het thuis van een aantal jachthavens. Als het in de winter genoeg gevrozen heeft, wordt hier de Veluwemeertocht gereden.

Knooppunt 37: Biddinghuizen

Biddinghuizen is bij de meeste mensen vooral bekend van het muziekfestival Lowlands en het attractiepark Walibi Holland. Toch heeft het dorp, en dan vooral ook de omgeving, heel veel meer te bieden. Het dorp ligt in de Flevopolder en trekt veel toerisme vanwege die ligging. De naam Biddinghuizen komt van het vroegere Bidningahusum (genoemd in 790 n. Chr.). Leuk weetje: de eerste bewoners van het huidige Biddinghuizen kwamen hier wonen in 1963: de familie Heijmink.

Startadres: **De West 1, 8251 ST Dronten**

KNOOPPUNTEN:

De Bommelerwaard is een kleigebied langs de Waal in Gelderland. Op deze fietsroute fiets je door de mooiste delen van dit gebied en bezoek je Kasteel Ammersoyen.

Genieten van de Bommelerwaard

Tussen knooppunt 8 en 6: de Breemwaard

De Breemwaard is een uiterwaard langs de Waal, tussen Nieuwaal en Zuilichem. Bij hoogwater wordt het gebied onder water gezet met het overtollige water van de Waal. Staat het droog, dan is het een natuurgebied. Om het gebied intact te houden grazen er koeien. Tijdens je fietstocht kun je hier verschillende vogels tegenkomen, zoals de kneu, de Kievit en de grutto. Ook zijn hier veel juffers en libellen te vinden.

Knooppunt 5: Brakel

Brakel is een dorp in de gemeente Zaltbommel. Het dorp is omgeven door de uiterwaarden van de Waal en een grote hoeveelheid weilanden. Je vindt hier de Batterij onder Brakel, een verdedigingswerk van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Samen met de Batterij onder Poederoijen sluit het werk de Bommelerwaard af tegen aanvallen. De kazerne in het midden van de Batterij is in 1880 gebouwd. De militaire functie verviel in 1956.

Tussen knooppunt 14 en 13: Kasteel Ammersoyen

Kasteel Ammersoyen is een van de best bewaarde kastelen van Nederland, gebouwd in 1300. Toen lag het kasteel aan de Waal, maar vlak daarna werd de loop van de rivier verlegd. Een bijzonder detail: dit kasteel is in één stuk opgebouwd. De meeste kastelen in Nederland werden in delen gebouwd (met aanbouw en 'nieuwbouw'). Het kasteel heeft veel meegemaakt, van een belegering in 1513 door de Habsburgers en een zware brand in 1590, tot flinke oorlogschade in 1944 en 1945. Ook is het kasteel na

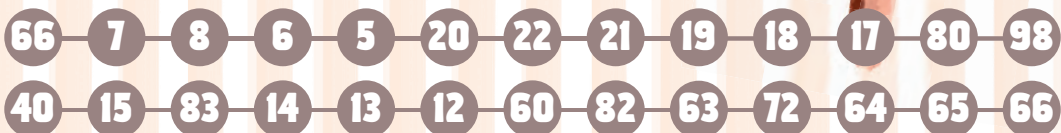

1879 een tijd in handen geweest van de katholieke kerk, waarna het als klooster werd gebruikt. Inmiddels is het kasteel te bezoeken en ontdek je er van alles over de geschiedenis van de omgeving en Ammersoyen zelf.

Startadres: Havendijk 1, 5301 AV Zaltbommel

KNOOPPUNTEN:

Route

46 km

Ontdek een prachtig stukje van de Veluwe op deze route, over de heide en langs kasteel Staverden. Een rustige en indrukwekkend gebied voor een mooie fietstocht.

DE HEIDEVELDEN van Elspeet

Knooppunt 18: Boswachterij Nunspeet

Dit gebied is een wat rustiger deel van de Veluwe. De boswachterij ligt tussen open heidevelden en dichte bossen, waar je zowel op een warme zomerdag als op een frisse herfstochtend goed terecht kunt. Via glooiende wandel- en fietspaden ga je richting Vierhouten of Elspeet. In het natte deel van de heide liggen plassen en vennen, waar je paarsrode zonnedauw kunt vinden. Fiets je richting het zuiden, dan kom je

langs het Zandenbos en de Zandenplas. Hier ligt ook een heideveld en in de plas kun je 's zomers heerlijk zwemmen.

Knooppunt 88: de grafheuvel van Elspeet

Op de Elspeetse heide ligt een replica van een grafheuvel uit de prehistorie. De heuvel is als het ware doorgezaagd, zodat je de binnenkant ook goed kunt zien. Vanaf de nieuwe steentijd tot de ijstijd werden hier overledenen begraven

in meerdere lagen zand, met daaronder urnen en zogenoemde grafkamers. De huidige grafheuvel is een reconstructie van de heuvel die hier ooit stond en je kunt hem nu dus van binnen bekijken.

Knooppunt 86: Landgoed Staverden

Staverden is de kleinste stad van de Benelux en in Staverden ligt een prachtig landgoed. Op het landgoed staat het kasteel Staverden. Het kasteel is te bezoeken en je kunt daarnaast heerlijk wandelen in de kasteeltuinen. Hier groeien 20 verschillende plantensoorten van de Rode Lijst van zeldzame en bedreigde planten. In totaal vind je hier meer dan 300 verschillende soorten planten en bloemen. Op het landgoed lopen witte pauwen, een traditie uit 1400. In die tijd woonden er leenmannen op Staverden en die

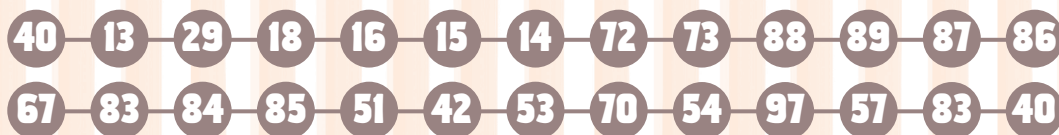
moesten witte pauwen houden voor de veren. Die pauwenveren moesten namelijk op de helm van de hertog bevestigd worden. Tegenwoordig worden de pauwenveren jaarlijks aangeboden aan de commissaris van de koning van Gelderland.

Tussen knooppunt 84 en 42: Elspeetse Heide

Een van de hoogtepunten, naast het prachtige kasteel Staverden, is de Elspeetse heide. Op deze route fiets je er al even langs op weg naar de grafheuvel, maar tussen deze twee knooppunten kom je echt over de heide. Een tip: maak hier een tocht tussen half augustus en half september, want dan staat de heide in bloei. Dan fiets je over paarse velden, een prachtig gezicht.

Startadres: F.A. Molijnlaan, 8071 AG Nunspeet

KNOOPPUNTEN:

IN DE VOETSPOREN VAN Koningin Wilhelmina

Op deze route fiets je dwars door het gebied waar Koningin Wilhelmina vaak schilderde. Van de kroondomeinen tot Paleis het Loo: je ziet het allemaal.

Tussen knooppunt 13 en 46: de kroondomeinen

De kroondomeinen zijn voornamelijk landgoederen met paleizen en kastelen van de koninklijke familie. Het is het privébezit van de regerende monarch. De bossen in het landgoed worden gebruikt om te jagen. Het bekendste kroondomein is het landgoed van Paleis Het Loo. Dit is eigenlijk een voormalig kroondomein, omdat het direct onder de Staat valt. Een ander domein is een gebied dat tussen 1900 en 1910 door koningin Wilhelmina als privépersoon is aangekocht. In 1959 schonk ze dit aan de staat. Dit gebied is 6750 hectare.

Je kunt hier fietsen en wandelen door de bossen en langs kroondomein Het Loo. Op een andere plek in de kroondomeinen ligt het Aardhuis. Dit is het oude jachtchalet van Koning Willem III, gebouwd op (bijna) het hoogste punt van de Veluwe. Het Aardhuis ligt nu in een wildpark.

Bij het Veluws Bureau voor Toerisme wordt hier meer informatie over verschaft.

Tussen knooppunt 61 en 2: Hunnenschans

De Hunnenschans (of Hunenschans) is een middeleeuwse ringwalburg. De burg ligt aan het Uddelermeer op de Veluwe bij Apeldoorn. Een ringwalburg is een verdedigingswerk uit de prehistorie, vaak omringd door wallen of geulen. De Hunnenschans is hoogstwaarschijnlijk in de tiende eeuw gesticht door de graven van Hamaland, als bewaking van de handelsroute van de Veluwe naar de Noordzee. Hier werd in die tijd ijzer geproduceerd en die handel moest goed beschermd worden.

Tussen knooppunt 9 en 75: Paleispark Het Loo

Koningin Wilhelmina trok vaak door het kroondomein om te schilderen. Dat deed ze vanuit

een rijdend atelier, ook wel de 'schilderwagen' genoemd. Deze wagen liet ze klaarzetten op verschillende plekken rond Paleis Het Loo.

Het Loo is gebouwd in 1686 in opdracht van Willem III. Tot 1970 was dit het jachtslot voor leden van de Oranje Nassau-dynastie. Daarna is het paleis gerestaureerd en teruggebracht naar zeventiende-eeuwse staat.

Startadres: Parkeerplek Veluwe, Lammertspad 7313, Apeldoorn

Route

43 km

KNOOPPUNTEN:

75	18	84	51	63	19	13	46	39	78	
4	21	89	87	86	1	61	2	5	9	75

De omgeving van Winterswijk is als een schilderij: pittoreske dorpjes en prachtige natuur. Op deze fietstocht nemen we je mee langs een aantal bijzondere plekken.

Door het schilderachtige landschap van Winterswijk

Route
46 km

Knooppunt 14: Winterswijk

Winterswijk is een dorp in de Achterhoek. Het dorp heeft veel te bieden als het om culturele uitjes en natuur gaat. Zo staat hier Villa Mondriaan, het huis waar Piet Mondriaan zijn schilders-carrière begon. Van zijn achtste tot zijn twintigste woonde Mondriaan hier. Inmiddels is het een museum waar je het vroege werk van Mondriaan en zijn leermeesters kunt bewonderen. Net buiten Winterswijk ligt 't Hilgelo, een recreatiegebied met een meer en een zandstrand. Aan de andere kant ligt ook een steengroeve waar kalksteen gewonnen wordt.

Knooppunt 21: Berenschot's Watermolen

Deze watermolen is een rijksmonument en nog in gebruik voor het malen van koren (op vrijwillige basis). De molen ligt in het natuurgebied Bekendelle (of Beek 'n Dal) en is in 1652 gebouwd. De molen is open voor bezoekers en er is ook een restaurant/cakebar op dezelfde locatie. Bekendelle is sinds 2010 een Natura 2000-gebied en is van oudsher een loofbos waar de rivier Boven-Slinge meandert. Voor de vogelaars: hier kom je de zeldzame middelste bonte specht tegen. Ook ijsvogels en kwikstaarten bezoeken het gebied.

Knooppunt 37: Burlo-Vardingholter Venn/Entenschlatt (Duitsland)

Winterswijk ligt tegen de Duitse grens aan en op deze fietstocht gaan we kort de grens over, richting Oeding. Maar voor je daar bent, rijd je eerst door een bijzonder veenlandschap. Het gebied is zo'n 4.000 jaar geleden ontstaan. Het was ooit een veel groter gebied dan nu,

maar nog steeds vind je er veel heide, hoog- en laagveen. Bijzonder is ook het stukje rozemarijnheide. Door de heide loopt de in 1766 gemaakte stenen grens tussen Nederland en Duitsland.

Tussen knooppunt 40 en 43: Oeding (Duitsland)

Net over de Duitse grens ligt Oeding, een plaats in het Münsterland. Oeding werd voor het eerst vermeld als boerderij in 1170. Daarna, in 1353, werd de hoeve met burcht verkocht en in 1372 vernietigd door de toenmalige bisschop van Münster. Hij werd meteen herbouwd en de gewelven met de toren van de burcht zijn bewaard gebleven.

Startadres: P+R Rondweg West, 7102 AM Winterswijk

KNOOPPUNTEN:

De Betuwe staat bekend om de fruitteelt. Er bestaan verschillende theorieën over de herkomst van de naam. Een daarvan stelt dat het woord Betuwe van oorsprong 'goede grond' betekent, maar als deze theorie wordt gehanteerd, dan zou dat betekenen dat Veluwe 'slechte grond' betekent. De naam zou ook nog van de Bataven kunnen komen. Ook in de winter is dit gebied zeer mooi om te bekijken, met de rivier de Linge, de kale fruitbomen en wilgen langs de oevers.

De fruitmand VAN NEDERLAND

Tussen knooppunt 51 en 49: rivier de Linge

Tussen de boomgaarden, weilanden en rietvelden stroomt de rivier de Linge, de langste rivier van Nederland. Oorspronkelijk is deze rivier een zijarm van de rivier de Waal, maar in 1200 is de Linge afgedamd bij Tiel. Een groot deel van het landschap rond de rivier valt onder Natura 2000. De rivier loopt van Doornenburg naar Gorinchem.

Knooppunt 97: het GeoFort

Het langwerpige fort met zeven bomvrije gebouwen en een houten artillerieloods is in 1878 aangelegd bij Asperen. Het diende als afsluiting van de Linge en de Lingedijk. Bovendien ondersteunde het fort de oudere werken Fort Asperen en de Wapenplaats.

Het fort heeft een bijzondere U-vormige, bomvrije kazerne. Aan de oostzijde zijn de gebouwen rondom aangeaard en met elkaar verbonden. Men koos deze vorm omdat het vrij liggende fort van twee kanten onder vuur kon worden genomen. Het Fort, onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, is na het verlies van de militaire functie ingericht als interactief museum voor cartografie en navigatie.

Knooppunt 82: Fort Asperen

Fort bij Asperen is militair erfgoed en onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie die op de nominatielijst staat voor UNESCO Werelderfgoed. De indrukwekkende koepel die het fort rijk is, is een kunstwerk op zich. De licht- en luchtschacht in het fort bestaat uit groenblauwe glazen leien

(tegels), die in glasstad Leerdam zijn geblazen. Fort Asperen heeft zijn militaire functie lang geleden verloren, maar is nog steeds te bezoeken.

Knooppunt 55: Huis Mariënwaerd

Heerlijkheid Mariënwaerd, 'eiland van Maria' is van oorsprong een abdij van Norbertijner monniken. In 1129 stond het hoofdgebouw van deze abdij op de plaats waar nu Huis Mariënwaerd staat. Vele jaren van verwoesting en opbouw, vernielingen en plundering volgden. Tot in 1567 de bendes van Brederode hier een einde aan maakten. Na 100 jaar te koop te

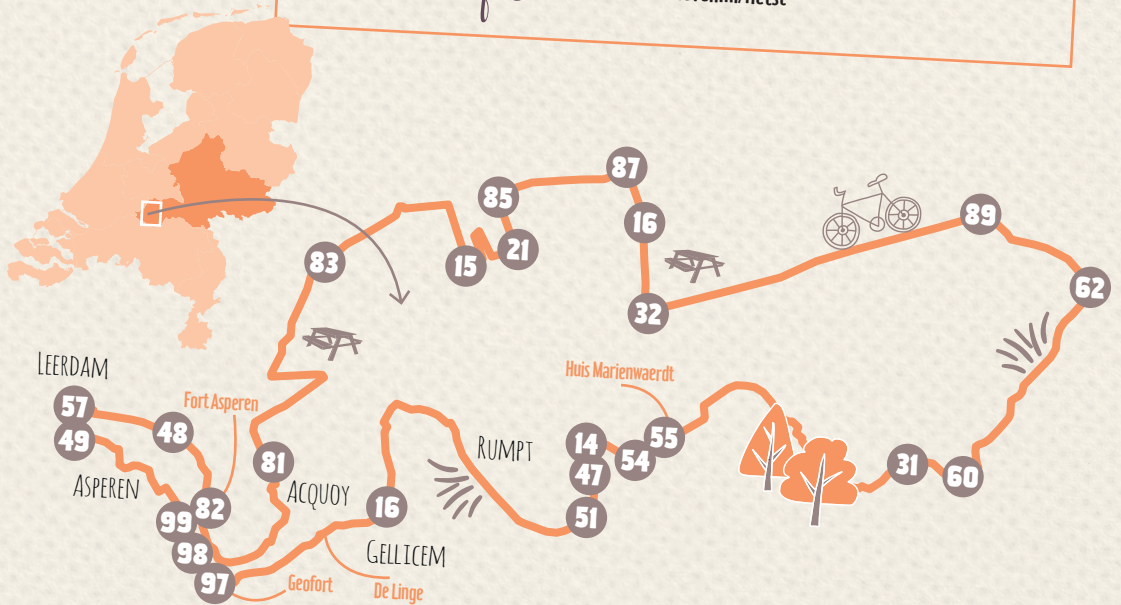
hebben gestaan kwam het landgoed in handen van graaf van Bylandt. Sindsdien is het een familielandgoed, liggend in de kom van rivier de Linge. Het landgoed is opengesteld voor publiek en er is een landgoedwinkel, een pannenkoekenhuis, een brasserie en mogelijkheid tot overnachten. In de lente bieden de appelbomen op het landgoed een romantische bloesempracht en in het najaar geven de notenbomen een overvloed aan walnoten.

Startadres: Oude Waag 21, 4153 RC Beesd

Route
53 km

Dit is een speciale Landleven Fietst-route. Deel een foto op Instagram wanneer je deze route fietst, tag #Landleven hierin en maak kans op een mooi Landleven Fietst-pakket. www.landleven.nl/fietst

KNOOPPUNTEN:

14	47	51	16	97	98	99	49	57	48	82	81	83
15	21	85	87	16	32	89	62	60	31	55	54	14